

OCENA MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Z REALIZACJI ZADAŃ Z ZAKRESU
NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ,
NIEODPŁATNEGO PORADNICTWA
OBYWATELSKIEGO ORAZ EDUKACJI
PRAWNEJ ZA ROK 2022

Ministerstwo
Sprawiedliwości

Spis treści

I.	Wprowadzenie	2
II.	Informacja dotycząca realizacji zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej.....	4
1.	Liczba punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.	7
2.	Charakterystyka udzielanych porad w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.	9
3.	Charakterystyka spraw, w ramach których udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.	15
3.1.	Dziedziny prawa, w których udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.	16
3.2.	Kategorie spraw, w których udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.	18
4.	Formy nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji udzielanych w 2022 r.	20
5.	Czas przeznaczony na udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji w 2022 r.	25
6.	Charakterystyka zadań z zakresu edukacji prawnej w 2022 r.	29
III.	Informacje dotyczące osób korzystających z nieodpłatnej pomocy	31
1.	Liczba osób, którym udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r. z podziałem na województwa i podmiot prowadzący	32
2.	Charakterystyka osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.	35
3.	Formy szczególne udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.	41
IV.	Ocena udzielonej nieodpłatnej pomocy.....	42
1.	Ocena udzielonej w 2022 r. nieodpłatnej pomocy.....	43
2.	Źródło informacji o działalności punktów	45
V.	Zakończenie	46
1.	Wnioski	46
2.	Rekomendacje	48
3.	PODSUMOWANIE	49

I. Wprowadzenie

Niniejszy dokument stanowi ocenę Ministra Sprawiedliwości wykonanych zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej za 2022 rok (dalej „ocena”). Podstawą prawną oceny jest art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 945, dalej „ustawa”). Przepis ten przyznaje kompetencję i jednocześnie zobowiązuje Ministra Sprawiedliwości do cyklicznej (za każdy rok) i z zachowaniem odpowiedniego terminu (w terminie do dnia 30 czerwca roku następnego po roku podlegającym ocenie) realizacji zadania.

Celem oceny jest monitorowanie prawidłowości funkcjonowania systemu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w tym jakości świadczonych usług, dostępności systemu pomocy prawnej oraz jego nadzór. Przy czym w regulacjach art. 16 ust. 1 ustawy nie określono wprost sposobu dokonywania oceny, co pozostawia Ministrowi Sprawiedliwości swobodę w tym zakresie.

Przy opracowaniu oceny, tak opisu funkcjonowania systemu, jak i oceny jego jakości posłużono się metodą ilościową. W badaniu wykorzystano dane pochodzące z 1520 zbiorczych informacji o wykonaniu zadań polegających na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczeniu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej za 2022 rok przekazanych Ministrowi Sprawiedliwości za pośrednictwem systemu informatycznego (dalej „sprawozdania”).

W zakresie opisu systemu przedstawiono informacje m.in. na temat:

- liczby udzielonych porad,
- dziedziny prawa,
- kategorii spraw,
- form świadczonej pomocy,
- czasu trwania wizyt,
- trybu udzielanych porad.

W badaniu jakości skupiono się na wyrażanych przez osoby korzystające z usług opiniach, badających poziom satysfakcji z otrzymanej pomocy i jej jakość. Monitorowanie jakości i adekwatności świadczonych usług jest więc ważnym elementem oceny - wysoka jakość

udzielanych porad zapewnia osobom korzystającym z systemu odpowiednią wiedzę (np. w zakresie obowiązującego stanu prawnego, przysługujących osobie uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach, sposobu rozwiązania jej problemu prawnego) i umiejętności (np. w zakresie wsparcia w samodzielny rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji).

Sprawozdawczość kwartalna pełni w ocenie funkcję relacjonującą, a jej efektem są informacje o stanie funkcjonowania systemu na poziomie ogólnym (dane krajowe) oraz na poziomie szczegółowym (dane dotyczące poszczególnych województw oraz powiatów).

Wnioski z analizy sprawozdań za 2022 rok, dotyczące problemów zgłaszanych w toku udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, wskazujące w szczególności na bieżące lub prognozowane potrzeby w świadczonych usługach, zamieszcza się na stronie internetowej urzędu obsługującego Ministra Sprawiedliwości, w terminie do dnia 30 czerwca 2023 roku.

Wnioski z oceny wspomagają podejmowanie odpowiednich decyzji co do kształtu systemu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej, w tym w razie potrzeby – opracowaniu projektu nowelizacji ustawy. Kolejnym zadaniem oceny jest wypracowanie kierunków i zasad polityki państwa w zakresie wzmocnienia i rozwoju systemu pomocy prawnej w Polsce.

Dokument podzielony został na pięć rozdziałów, z których rozdział I stanowi wprowadzenie zawierające wstęp do oceny, objaśnienie wytycznych oraz metodologii. Rozdział II obejmuje informacje dotyczące realizowanych w 2022 roku zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej, zaś rozdział III zawiera informacje dotyczące osób korzystających z nieodpłatnej pomocy. Ocenie udzielanej w 2022 roku nieodpłatnej pomocy poświęcony został rozdział IV. W ostatnim rozdziale (rozdział V) przedstawiono wnioski z rozważań oraz rekomendacje.

Zgodnie z dyspozycją art. 16 ust. 2 ustawy Minister Sprawiedliwości o wynikach dokonanej oceny informuje Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

II. Informacja dotycząca realizacji zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej.

Nadrzędnym zadaniem wynikającym z ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej jest świadczenie usług (nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego) osobom, które nie są w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w tym osobom fizycznym prowadzącym jednoosobową działalność gospodarczą niezatrudniających innych osób w ciągu ostatniego roku. Beneficjentem (ustawowa nazwa – osoba uprawniona) prawa do systemu pomocy prawnej jest więc każda osoba, która napotyka barierę ekonomiczną i nie może skorzystać z płatnej pomocy prawnej.

W sposób bezpośredni z istoty udzielanych porad wynikają obowiązki ciężące na podmiotach je wykonujących. Organizatorem nieodpłatnej pomocy prawnej są powiaty, a świadczącymi taką pomoc - adwokaci, radcowie prawni, doradcy obywatelscy i mediatorzy. Zadania polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej są zadaniami zleconymi z zakresu administracji rządowej realizowanymi przez powiat w porozumieniu z gminami albo samodzielnie (art. 8 ust. 1 ustawy).

Zgodnie z treścią art. 19 ust. 1 i 2 ustawy zadania, o których mowa w art. 8 ust. 1 tejże ustawy, są finansowane z budżetu państwa z części będącej w dyspozycji wojewodów przez udzielanie dotacji celowej powiatom. Wysokość dotacji, jest ustalana corocznie przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu w trybie i terminach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 138 ust. 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 305) dotyczących prac nad projektem ustawy budżetowej.

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu corocznie określa, w drodze rozporządzenia, wysokość kwoty bazowej, mając na względzie limity wydatków, o których mowa w art. 28 ustawy, oraz potrzebę zapewnienia właściwej organizacji systemu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej.

W 2022 roku wysokość kwoty bazowej została określona na poziomie 5500 zł, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie wysokości kwoty bazowej w 2022 r. z dnia 30 lipca 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 1487).

Wysokość dotacji na realizację całego zadania na przestrzeni roku, została określona na poziomie: 100 122 000 zł. W skali województw dane te przedstawiają się następująco:

- dolnośląskie – 7 788 000 zł,
- kujawsko-pomorskie – 5 544 000 zł,
- lubelskie – 5 478 000 zł,
- lubuskie – 2 706 000 zł,
- łódzkie - 6 666 000 zł,
- małopolskie – 8 844 000 zł,
- mazowieckie – 12 144 000 zł,
- opolskie – 2 706 000 zł,
- podkarpackie – 5 676 000 zł,
- podlaskie – 3 366 000 zł,
- pomorskie – 6 468 000 zł,
- śląskie – 11 946 000 zł,
- świętokrzyskie – 3 300 000 zł,
- warmińsko-mazurskie – 4 026 000 zł,
- wielkopolskie – 8 976 000 zł,
- zachodniopomorskie – 4 488 000 zł.

Zgodnie z przekazanymi Ministrowi Sprawiedliwości przez Wojewodów informacjami z zakresu rozliczenia przyznanej na 2022 rok dotacji, w roku tym powiaty wykorzystały dotację w wysokości 99 356 208,84 zł, a wysokość zwróconej dotacji wyniosła 765 791,16 zł, co stanowi 0,0076% przyznanej dotacji.

Podkreślenia w tym miejscu wymaga, że wspomniana powyżej kwota bazowa od 5 lat pozostaje na tym samym poziomie. Wygenerowało to spore oszczędności po stronie Skarbu Państwa. W latach 2018 – 2023 procedowanie odnośnie kwoty bazowej przedstawia się następująco.

Tabela 1. Procedowanie kwoty bazowej za lata 2018 – 2023.

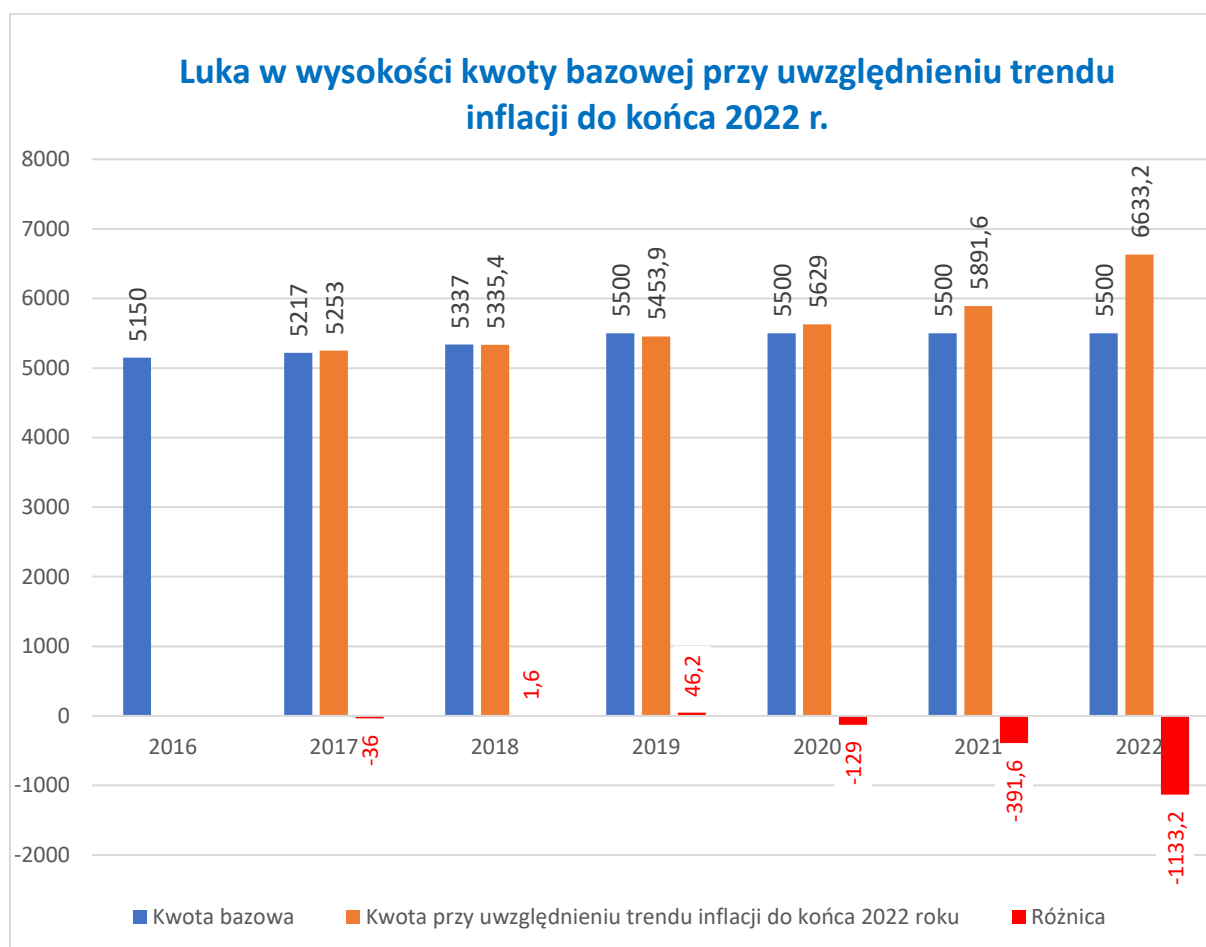
Rok	Wnioskowana kwota bazowa	Wnioskowany wydatek	Ustalona kwota bazowa	Koszt dla Skarbu Państwa	Limit wydatków w ustawie	Liczba punktów
2018	Projekt z dnia 13 czerwca 2017 r. 5337 zł	97 603 056 zł	Rozporządzenie z dnia 25 sierpnia 2017 r. 5217 zł	95 408 496 zł	98 565 074 zł	1524
2019	Projekt z dnia 12 czerwca 2018 r. 5500 zł	100 914 000 zł	Rozporządzenie z dnia 11 września 2018 r. 5500 zł	100 914 000 zł	100 930 635 zł	1529
2020	Projekt z dnia 19 czerwca 2019 r. 5638 zł	103 040 088 zł	Rozporządzenie z dnia 10 października 2019 r. 5500 zł	100 518 000 zł	103 352 971 zł	1523
2021	Projekt z dnia 9 czerwca 2020 r. 5638 zł	102 837 120 zł	Rozporządzenie z dnia 26 sierpnia 2020 r. 5500 zł	100 320 000 zł	105 833 441 zł	1520
2022	Projekt z dnia 9 czerwca 2021 r. 5654 zł	102 925 416 zł	Rozporządzenie z dnia 30 lipca 2021 r. 5500 zł	100 122 000 zł	108 373 444 zł	1517

Ponadto przez ten czas regularnie rośnie przeciętne miesięczne wynagrodzenie. Z porównania danych za I kwartał 2019 i 2023 roku, wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia przedstawia się następująco: 2019 rok – 4 950,94 zł, 2020 rok – 5 331,47 zł, 2021 rok – 5 681,56 zł, 2022 rok – 6 235,22 zł, 2023 rok – 7 178,30 zł. Na przestrzeni ostatnich 5 lat przeciętne miesięczne wynagrodzenie wrosło więc o 44,98%. Dodatkowo wskazać należy, że regularnie podnoszone jest minimalne wynagrodzenie za pracę, odpowiednio: 2018 rok – 2 100 zł, 2019 rok – 2 250 zł, 2020 rok – 2 600 zł, 2021 rok – 2 800 zł, 2022 rok – 3 010 zł, 2023 rok – 3 490 zł oraz od 1 lipca – 3 600 zł, co daje przyrost na poziomie 66,19% (a od lipca 2023 roku 71.43 %).

W pierwszy roku, w którym powiaty zaczęły realizować zadanie z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej (2016) wysokość kwoty bazowej wynosiła 5 150 zł. Od 2016 roku do 2022. wartość inflacji to około 28%. Zatem wysokość kwoty bazowej, jeżeli wziąć pod uwagę wartość inflacji od 2016 roku, winna wynieść w roku 2022 co najmniej 6 592 zł.

Wykres 1. Prognozowana wysokość kwoty bazowej indeksowanej inflacją

Powyższe spowodowało realny spadek siły nabywczej kwoty bazowej, a więc i samej dotacji.

1. Liczba punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego

Dążeniem ustawodawcy jest jak najlepsze dostosowanie systemu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego do oczekiwań osób potrzebujących. W praktyce znaczenie ma nie tylko wysoka jakość świadczonych usług, ale również dostępności punktów, w których udzielane są porady.

Z tego względu ustawodawca wskazał obligatoryjną metodę wyliczania liczby punktów w powiatach. Zgodnie z art. 20 ust. 4 w związku z art. 8 ust. 2 ustawy na każdy powiat przypada liczba punktów odpowiadająca mnożnikowi, który oblicza się w ten sposób, że liczbę mieszkańców powiatu, przyjętą według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego rok budżetowy o dwa lata, (na podstawie danych ustalonych przez Prezesa Głównego Urzędu

Statystycznego) dzieli się przez 25 000. Uzyskana w ten sposób liczba nie może być mniejsza niż 2, ani większa niż 35.

Zasady powierzania punktów zostały uregulowane w art. 11 ust. 1 ustawy, na mocy którego powiat powierza połowę punktów do prowadzenia adwokatom i radcom prawnym z przeznaczeniem na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej, a połowę organizacji pozarządowej z przeznaczeniem na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Jeżeli iloraz liczby punktów i liczby dwa stanowi liczbę niecałkowitą, zaokrągla się ją w górę do liczby całkowitej.

Uwzględniając wymienione zasady w poniższej tabeli przedstawiono podział prowadzonych w latach 2018 - 2022 punktów.

Tabela 2. Liczba punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w latach 2018 – 2022 według podmiotu prowadzącego

Rok	Łączna liczba punktów	w tym punkty prowadzone przez samorządy prawnicze	w tym punkty prowadzone przez organizacje pozarządowe
2018	1524	795	729
2019	1529	756	773
2020	1522	743	779
2021	1520	699	821
2022	1515	693	822

Obserwowane w 2020 roku zmiany w liczbie ludności wpłynęły na liczbę punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego prowadzonych w 2022 roku. W 2022 roku liczba punktów, w których udzielano porad, wynosiła 1 515, z czego 693 punktów powierzonych zostało do prowadzenia adwokatom i radcom prawnym w celu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, a pozostałe 822 punkty - organizacjom pozarządowym wyłonionym w ramach otwartych konkursów ofert z przeznaczeniem na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Tabela 3. Liczba prowadzonych w 2022 r. punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego według podmiotu prowadzącego i województwa

Województwo	Łączna liczba punktów NPP i NPO ¹	w tym punkty prowadzone przez samorządy prawnicze	w tym punkty prowadzone przez organizacje pozarządowe
dolnośląskie	118	57	61
kujawsko-pomorskie	84	39	45
lubelskie	83	39	44
lubuskie	41	19	22
łódzkie	99	45	54
małopolskie	134	62	72
mazowieckie	184	84	100
opolskie	41	17	24
podkarpackie	86	37	49
podlaskie	51	24	27
pomorskie	98	44	54
śląskie	181	83	98
świętokrzyskie	50	22	28
warmińsko-mazurskie	61	29	32
wielkopolskie	136	60	76
zachodniopomorskie	68	32	36
Razem:	1 515	693	822

Podobnie jak w 2021 roku w 2022 roku do województw, które dysponowały największą liczbą punktów, należą województwa: mazowieckie (184 punktów), śląskie (181 punktów) i wielkopolskie (136 punktów). Województwa z najmniejszą liczbą punktów w 2022 roku to: lubuskie (41 punktów), opolskie (41 punktów) i świętokrzyskie (50 punktów), co jest wynikiem podobnym do roku 2021.

2. Charakterystyka udzielanych porad w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Monitorowanie systemu pomocy prawnej świadczonej w 2022 roku ukazuje wpływ ogłoszonego w Polsce w dniu 20 marca 2020 roku stanu epidemii wirusa SARS- CoV-2 na liczbę udzielonych w 2022 roku porad. Analiza danych za ten okres jest potrzebna nie tylko

¹ Kolorem **zielonym** zostały zaznaczone najwyższe wskazania, natomiast kolorem **czerwonym** zaznaczone zostały wskazania najniższe.

do poznania i zrozumienia zachodzących procesów, ale także do stworzenia użytecznego narzędzia w wyznaczaniu kierunku usprawniania organizacji udzielanych porad.

W poniższej tabeli zestawiono dane ilościowe w zakresie udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w latach 2019 – 2022, niemniej jednak uzasadnione jest dokonywanie porównań w obrębie okresów, w których istniały zbliżone uwarunkowania społeczno – gospodarcze, tj. w obrębie 2020 i 2021 roku.

Tabela 4. Liczba udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w latach 2019 – 2022

Rok	Liczba porad NPP i NPO	w tym NPP	w tym NPO
2019	455 055	401 185	53 870
2020	315 391	264 190	51 201
2021	388 891	312 648	76 243
2022	459 779	369 443	90 336

W okresie od 1 stycznia 2022 roku do 31 grudnia 2022 roku udzielono 459 779 porad. W porównaniu do 2020 i 2021 roku w 2022 roku odnotowano wzrost liczby udzielonych porad odpowiednio o 144 388 i 70 888, a stopa wzrostu wyniosła 45,8% i 18,2%.

W zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej liczba udzielonych porad w 2022 roku w stosunku do 2020 i 2021 roku zwiększyła się odpowiednio o 105 253 i 56 795, a zatem o 39,8% i 18,2%.

W omawianym okresie stopa wzrostu liczby porad obywatelskich wyniosła 39 135 (w porównaniu do 2020 roku) i 14 093 (w porównaniu do 2021 roku), co stanowi odpowiednio 76,4% i 18,5%.

Tabela 5. Liczba udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w latach 2020 – 2022 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Rok	Liczba porad NPP i NPO	Liczba Ludności	Liczba porad na 1000 mieszkańców
2020	315 391	38 089 000	8,28
2021	388 891	37 908 000	10,25
2022	459 779	37 766 000	12,17

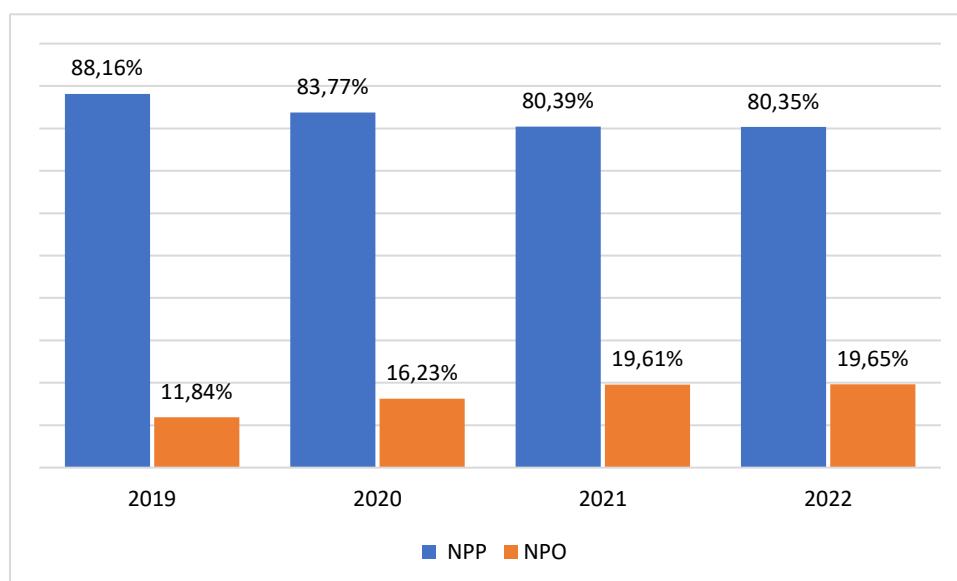

Tabela 5a. Koszt udzielania nieodpłatnej pomocy.

Rok	Liczba porad NPP i NPO	Wydatkowana kwota dotacji	Koszt systemu w przeliczeniu na poradę
2020	315 391	100 518 000 zł	318,71 zł
2021	388 891	100 320 000 zł	257,96 zł
2022	459 779	100 122 000 zł	217,76 zł

W ciągu ostatnich 3 lat wartość 1 porady udzielanej w ramach systemu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego spadła o przeszło 100 złotych, co daje spadek o ponad 31 %. Przy utrzymywaniu się tego trendu, udzielanie nieodpłatnej pomocy będzie coraz bardziej odbiegać od standardów rynkowych, co pogłębi odpływ najbardziej doświadczonych Wykonawców z systemu.

Wykres 2. Rozkład procentowy liczby udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w latach 2019 - 2022

Obserwacje udzielanych w latach 2019-2022 porad prawnych ukazują kierunek trendu na osi nieodpłatna pomoc prawna – nieodpłatne poradnictwa obywatelskie, tj. trend rosnący w zakresie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i trend malejący w zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej. W rozliczeniach statystycznych prowadzonych w latach 2019-2022 zauważa się, że: w 2019 roku nieodpłatne poradnictwo obywatelskie stanowiło 11,84%

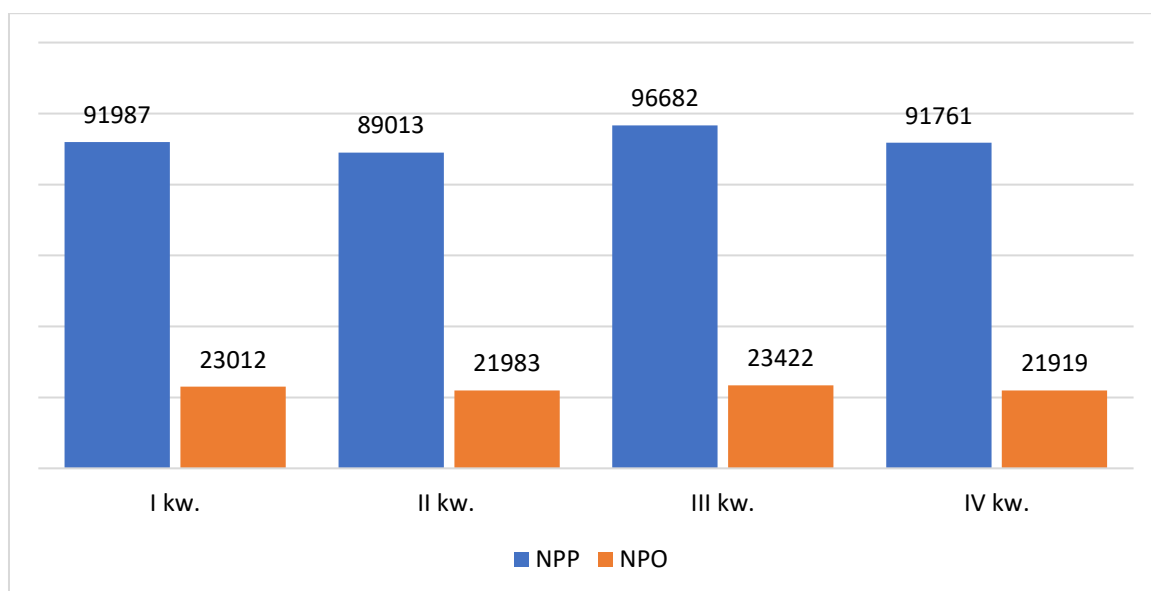

udzielonych porad (53 870), w 2020 roku - 16,23% (51 201), w 2021 roku – 19,61% (76 243), zaś w 2022 roku – 19,65% (90 336).

Analizowane dane wykazują wyraźnie, że wzrasta nie tylko liczba udzielonych porad, ale istotnie wzrasta również liczba porad na 1 000 mieszkańców. Od 2020 roku, pierwszego roku pandemii, liczba porad na 1 000 mieszkańców wzrosła o ponad 45%.

Ostatnie lata pokazują generalny dynamiczny wzrost liczby udzielanych porad oraz liczby porad na 1 000 mieszkańców. Już w tej chwili przeciętnie więcej niż 1 na 100 mieszkańców Polski korzysta z nieodpłatnego wsparcia.

Wykres 3. Liczba udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r. z podziałem na kwartały

We wszystkich kwartałach 2022 roku odnotowany został porównywalny poziom świadczonych usług, który stanowił kolejno: 25,01%, 24,14%, 26,12% i 24,72% liczby udzielonych porad. W I kw. udzielono 114 999 porad (91 987 porad stanowiły porady świadczone w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej, 23 012 w ramach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego), w II kw. O 4 003 porad mniej, tj. 110 996 porad (89 013 porad stanowiły porady świadczone w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej, 21 983 w ramach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego).

Dane za III oraz IV kw. są porównywalne do danych za I i II kw.: liczba udzielonych porad za III i IV kw. 2022 roku wynosiła odpowiednio 120 104 (96 682 stanowiły usługi nieodpłatnej pomocy prawnej, 23 422 nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego) i 113 680 (91 761

porad stanowiły porady świadczone w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej, 21 919 w ramach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego).

Porównując dane za 2022 roku w zakresie liczby udzielonych porad z podziałem na kwartały z danymi za 2020 i 2021 rok, gdzie najczęściej porad udzielono w III kw., zauważa się, że dane za 2022 rok charakteryzują się stałością.

Tabela 6. Średnia liczba udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w punkcie w 2022 r. w województwach

Województwo	Liczba punktów NPP i NPO	Liczba udzielonych porad	Średnia liczba udzielonych porad w punkcie ²
dolnośląskie	118	33 256	282
kujawsko-pomorskie	84	23 174	276
lubelskie	83	26 161	315
lubuskie	41	11 235	274
łódzkie	99	29 717	300
małopolskie	134	39 180	292
mazowieckie	184	54 001	293
opolskie	41	10 998	268
podkarpackie	86	22 288	259
podlaskie	51	11 924	234
pomorskie	98	35 666	364
śląskie	181	65 370	361
świętokrzyskie	50	16 926	339
warmińsko-mazurskie	61	17 851	293
wielkopolskie	136	41 314	304
zachodniopomorskie	68	20 718	305
Razem:	1 515	459 779	303

Proces udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego jest zróżnicowany regionalnie – w 2022 roku województwami, które uzyskały najwyższą średnią liczbę porad w punkcie, są województwa: pomorskie (364), śląskie (361) i świętokrzyskie (339). Udzielono w nich 117 962 porad, czyli 25,66% ogólnej liczby porad. Średnia liczba porad była tam największa również w 2021 roku: pomorskie (319), świętokrzyskie (315) i śląskie (310).

² Kolorem zielonym zostały zaznaczone najwyższe wskazania, natomiast kolorem czerwonym zaznaczone zostały wskazania najniższe

Z kolei województwami z najmniejszą średnią liczbą udzielonych porad w 2022 roku są województwa: podlaskie (234), podkarpackie (259) i opolskie (268). Bardzo zbliżone miejsca w hierarchii średniej liczby udzielanych porad w punkcie (najniższe wyniki) miały te województwa również w 2021 roku: podlaskie (215), podkarpackie (200), opolskie (219).

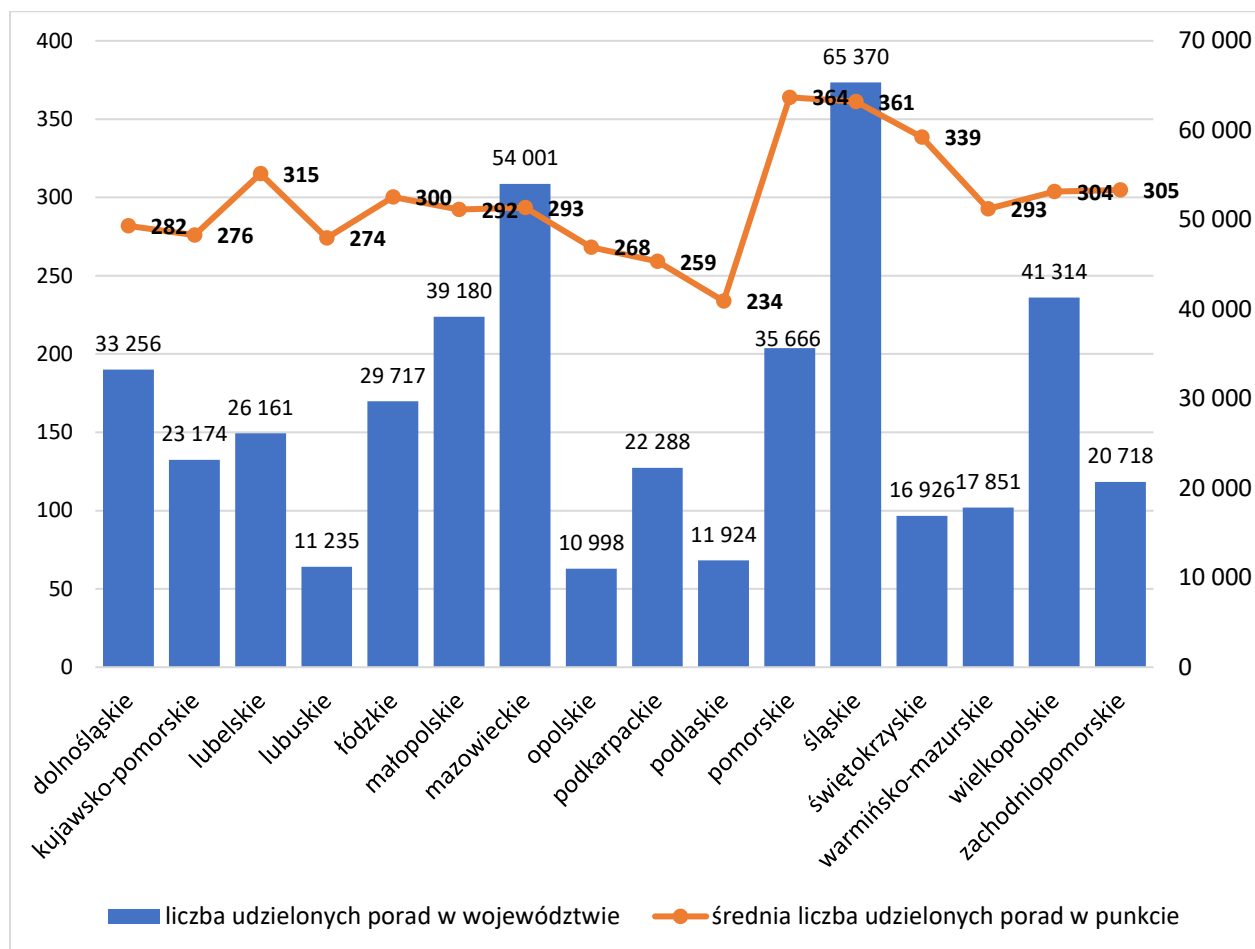
Analiza średniej wielkości w badanym zakresie dla poszczególnych województw wskazuje ponadto na znaczące różnice w wartościach skrajnych – najwyższa średnia liczba udzielonych porad w punkcie wynosi 364, zaś najniższa – 234, co stanowi 64,29% najwyższego wyniku.

Badanie zebranych danych w zakresie krajowym wskazało, że średnia liczba porad w punkcie wynosi 297,43, a mediana i dominanta tych danych 293. Dodatkowo zaobserwowano, że różnica między wartością maksymalną, a minimalną zbioru danych (rozstęp) wynosi 130.

Warto zauważyć, że takie województwa jak: lubelskie, łódzkie, pomorskie, śląskie, świętokrzyskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie, plasują się powyżej średniej liczby porad na punkt.

Wykres 4. Średnia liczba udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r. w województwach

W porównaniu z danymi za 2020 i 2021 rok w 2022 roku zauważa się, że we wszystkich województwach zwiększyła się liczba udzielonych porad. Występuje jednak istotne zróżnicowanie w zakresie liczby udzielonych porad oraz w średniej liczbie udzielonych porad przypadających na jeden punkt. Na wykresie przedstawiono zmienności badanego zjawiska, tj. liczbę udzielonych porad w województwie i średnią liczbę porad udzielonych w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w punkcie.

3. Charakterystyka spraw, w ramach których udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Ustawodawca w art. 7 ust. 1 ustawy zastrzegł obowiązek dokumentowania w karcie pomocy – część A każdego przypadku udzielanej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Raportowaniu podlegają dane dotyczące udzielanych usług (informacje dotyczące zgłoszonej sprawy i udzielonej pomocy, dziedziny

prawa, której dotyczyła ta pomoc, kategorii sprawy, formy udzielonej pomocy, czasu poświęconego na jej udzielenie i liczby wizyt osoby uprawnionej w tej samej sprawie) oraz osób uprawnionych (w szczególności dotyczących wieku, płci, wykształcenia, dochodu, gospodarstwa domowego i miejsca zamieszkania oraz danych dotyczących punktu, osoby udzielającej pomocy i daty jej udzielenia). Nadto karta pomocy zawiera część obejmującą opinię osoby uprawnionej o otrzymanej pomocy, której wypełnienie jest uzależnione od woli osoby uprawnionej. Dokumentacja udzielonej pomocy dotyczy więc całokształtu sprawy beneficjentów i opinii tychże osób.

Charakterystyka spraw, w ramach których udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 roku, w ocenie ma postać wartości liczbowych prezentowanych w sposób zbiorczy. Zamieszczone wykresy bądź tabele oraz opisy mają na celu analizę i szczegółową prezentację informacji charakteryzujących udzielane porady.

3.1. Dziedziny prawa, w których udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Jedną z podstawowych miar opisujących udzielaną nieodpłatną pomoc prawną lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie jest dziedzina prawa, w jakiej osoby uprawnione otrzymują pomoc.

Dziedzinami prawa są:

- prawo rodzinne,
- prawo pracy,
- sprawa z zakresu działalności gospodarczej,
- prawo cywilne,
- prawo ubezpieczeń społecznych, prawa do opieki zdrowotnej,
- prawo administracyjne z wyjątkiem prawa podatkowego,
- prawo podatkowe,
- prawo karne,
- inne.

Mając na uwadze specyfikę udzielanych porad (niejednokrotnie porada zawiera w sobie elementy z zakresu różnych dziedzin prawa) należy zaznaczyć, że wykonawca (osoba

udzielająca porad) dokumentując w karcie pomocy – część A udzieloną poradę może wskazać kilka dziedzin prawa, których dotyczy porada.

Wykres 5. Dziedzina prawa, której dotyczyła udzielana nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2022 r.

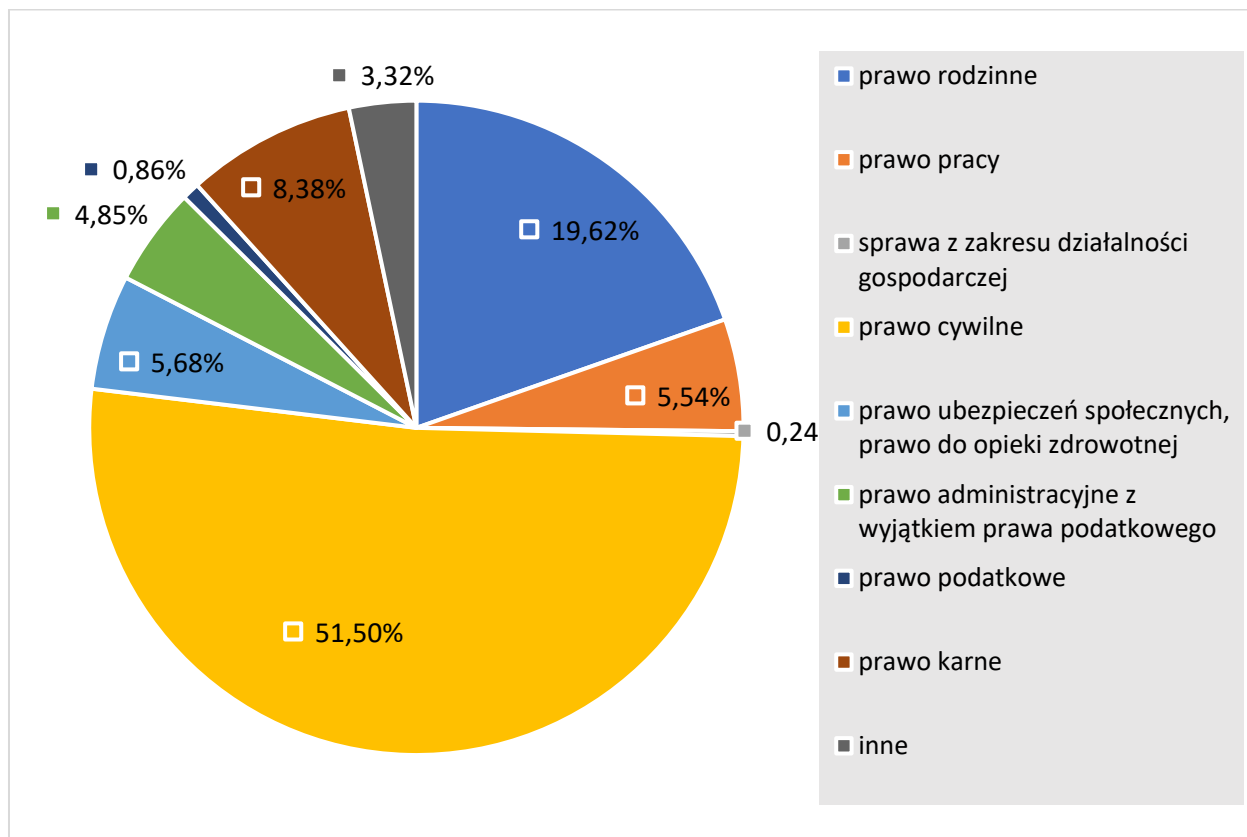

Tabela 7. Dziedzina prawa, której dotyczyła udzielana nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2023 r.

Dziedzina prawa	Liczba porad	Udział % ³
prawo rodzinne	94 801	19,62%
prawo pracy	26 765	5,54%
sprawa z zakresu działalności gospodarczej	1 173	0,24%
prawo cywilne	248 810	51,50%
prawo ubezpieczeń społecznych, prawo do opieki zdrowotnej	27 448	5,68%
prawo administracyjne z wyjątkiem prawa podatkowego	23 451	4,85%
prawo podatkowe	4 159	0,86%
prawo karne	40 460	8,38%
inne	16 025	3,32%
Razem:	483 092	100,00%

³ Kolorem **zielonym** zostały zaznaczone najwyższe wskazania, natomiast kolorem **czerwonym** zaznaczone zostały wskazania najniższe.

Wzorem lat ubiegłych w 2022 roku najwięcej porad prawnych udzielono z dziedziny prawa: prawo cywilne (51,50%), prawo rodzinne (19,62%) i prawo karne (8,38%).

W zakresie prawo ubezpieczeń społecznych lub prawa do opieki zdrowotnej (5,68%), prawo pracy (5,54%) oraz prawa administracyjnego z wyjątkiem prawa podatkowego (4,85%) nie zaobserwowano znaczących różnic. Dziedzina prawa zakwalifikowana pod nazwą „inne” stanowi kategorię niedookreśloną z wynikiem 3,32% i funkcjonuje w powiązaniu z uznaniem wyboru Wykonawcy.

Do dziedzin prawa występujących najrzadziej należą: sprawa z zakresu działalności gospodarczej (0,24%) i prawo podatkowe (0,86%) stanowiące łącznie 1,20% przypadków udzielanych porad.

Jak zaznaczono na wstępie w praktyce problemy prawne niejednokrotnie dotyczą więcej niż jednej dziedziny prawa, stąd możliwość zaznaczenia w karcie pomocy - część A odpowiedniej liczby opcji (dziedzin prawa) charakteryzujących sprawę.

W 2022 roku w ponad połowie przypadków świadczone usługi dotyczyły prawa cywilnego – w ramach tej dziedziny prawa udzielono 248 810 porad (51,50%). Drugą co do istotności dziedziną prawa było prawo rodzinne z wynikiem 94 801 porad (19,62%). W 40 460 przypadkach omawiane sprawy dotyczyły prawa karnego (8,38%). Poruszane przez beneficjentów problemy najrzadziej dotyczyły zagadnień związanych z rozpoczęciem działalności gospodarczej oraz prawa podatkowego uzyskując odpowiednio wynik 1 173 (0,24%) i 4 159 porad (0,86%).

3.2. Kategorie spraw, w których udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Kolejną istotną statystycznie informacją charakteryzującą udzieloną nieodpłatną pomoc prawną lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie jest kategoria spraw. W każdym przypadku udzielanej porady udokumentowanie porady oznacza wybór w karcie pomocy – część A kategorii szczegółowej oraz odpowiedniej podkategorii.

Przy tej kategorii danej zasadą jest, że Wykonawca zobowiązany jest wskazać tylko jedną kategorię sprawy. O ile porada dotyczy kilku problemów ściśle ze sobą powiązanych, zalecane jest wskazanie problemu zasadniczego. W przypadku przedstawienia kilku różnych

niepowiązanych problemów dla każdej sprawy Wykonawca wypełnia osobną kartę pomocy-część A i przypisuje odpowiednią kategorię.

Wykres 6. Kategoria udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r. z uwzględnieniem liczby kategorii

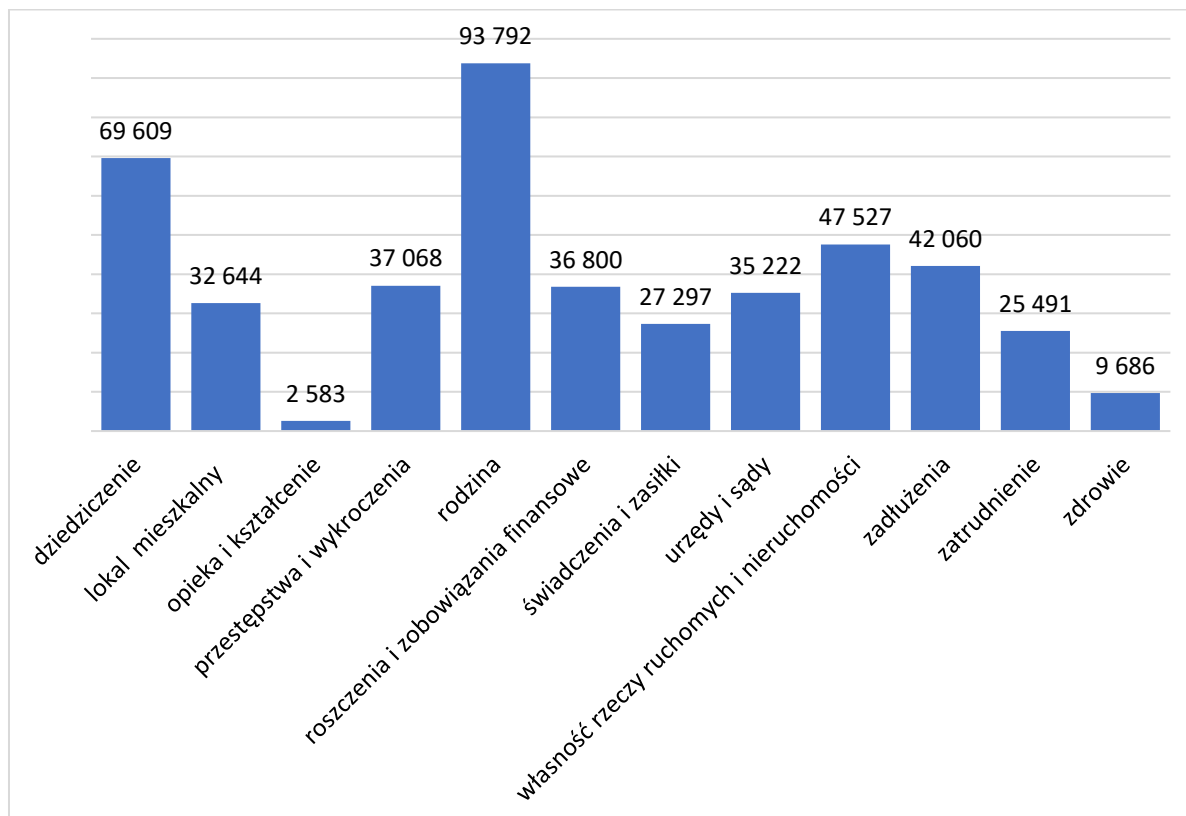

Tabela 8. Kategoria udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r. z uwzględnieniem wartości procentowych

Kategoria sprawy, której dotyczyła nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie	Liczba udzielonych porad	Udział % ⁴
lokal mieszkalny	32 644	7,10%
przestępstwa i wykroczenia	37 068	8,06%
rodzina	93 792	20,40%
dziedziczenie	69 609	15,14%
opieka i kształcenie	2 583	0,56%
własność rzeczy ruchomych i nieruchomości z wyłączeniem dziedziczenia	47 527	10,34%
świadczenia i zasiłki	27 297	5,94%

⁴ Kolorem **zielonym** zostały zaznaczone najwyższe wskazania, natomiast kolorem **czerwonym** zaznaczone zostały wskazania najniższe

zadłużenia	42 060	9,15%
roszczenia i zobowiązania finansowe	36 800	8,00%
zatrudnienie	25 491	5,54%
zdrowie	9 686	2,11%
urzędy i sądy	35 222	7,66%
Razem:	459 779	100,00%

W 2022 roku kategorie udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego przedstawiają się następująco:

- uśredniając co piąty beneficjent (93 792 z 459 7–9 - 20,40%) uzyskał poradę w kategorii rodzina;
- często problem beneficjentów dotyczył zakresu dziedziczenia i własność rzeczy ruchomych i nieruchomości z wył. dziedziczenia (odpowiednio 69 609 – 15,14% i 47 527 z 459 779 -10,34%);
- liczna grupa beneficjentów doświadczała problemów związanych z zadłużeniem (42 060 – 9,15%), przestępstwami i wykroczeniami (37 068 – 8,06%) oraz roszczeniami i zobowiązaniami finansowymi (36 800 – 8%);
- nieco rzadziej sprawy dotyczyły urzędów i sądów (35 222 – 7,66%) oraz lokali mieszkalnych (32 644 – 7,10%);
- sporadycznie problemy beneficjentów dotyczyły opieki i kształcenia (2 583 – 0,56%), zdrowia (9 686 – 2,11%) oraz świadczeń i zasiłków (27 2–7 - 5,94%).

4. Formy nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji udzielanych w 2022 r.

Kolejną kategorią sprawozdawanych danych przekazywanych Ministrowi Sprawiedliwości przez starostów za pośrednictwem właściwych wojewodów są informacje na temat formy nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy zakres nieodpłatnej pomocy prawnej obejmuje:

- 1) poinformowanie osoby fizycznej, zwanej dalej „osobą uprawnioną”, o obowiązującym stanie prawnym oraz przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach, w tym w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym,

- 2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego,
- 3) sporządzenie projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym,
- 3a) nieodpłatną mediację,
- 4) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądownoadministracyjnym oraz poinformowanie o kosztach postępowania i ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową.

Drugim komponentem systemu nieodpłatnej pomocy jest nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmujące działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje również nieodpłatną mediację.

Elementem wspólnym dla obu rodzajów pomocy jest nieodpłatna mediacja obejmująca następujące formy:

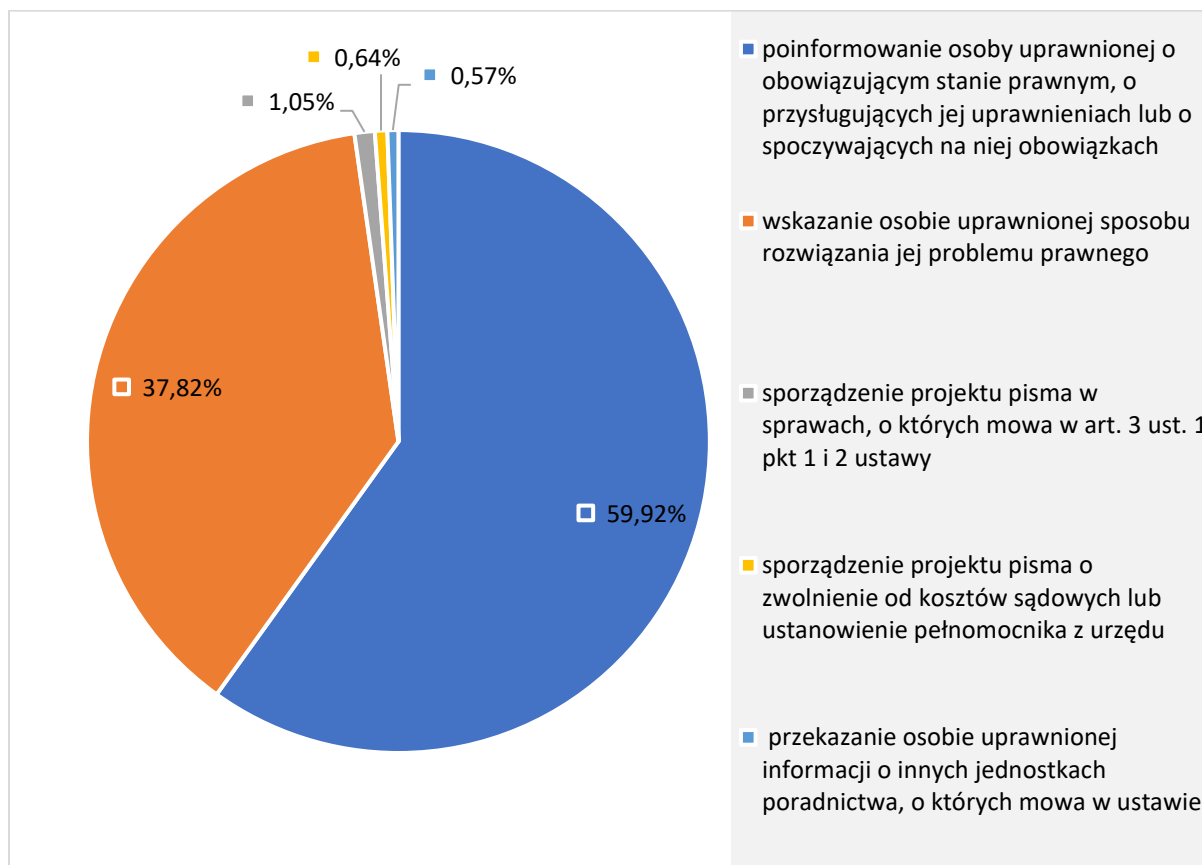
- 1) poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających;
- 2) przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji;
- 3) przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej;
- 4) przeprowadzenie mediacji;
- 5) udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem.

Stanowiąc przepisy ustawodawca zastosował spójnik „lub” pomiędzy punktami zawartymi w omawianych przepisach (art. 3, 3a, 4a ust. 1 ustawy), wobec czego pomoc może polegać na realizacji jednego z ww. jej elementów, dwóch, a nawet wszystkich elementów. Kryterium wyboru stanowi opis sprawy, dokumentacja sprawy i stopień jej skomplikowania Art. 5 ust. 4 ustawy uprawnia adwokata lub radcę prawnego, w przypadku stwierdzenia, że przedstawiony przez osobę uprawnioną problem nie może być rozwiązany w całości albo w części poprzez udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej, w szczególności stwierdzenia, że problem nie ma wyłącznie charakteru prawnego, do poinformowania osoby uprawnionej o możliwościach uzyskania innej stosownej pomocy w jednostkach nieodpłatnego poradnictwa, wskazanych na liście sporządzanej przez starostę. Lista jednostek nieodpłatnego poradnictwa obejmuje w szczególności: poradnictwo rodzinne, psychologiczne, pedagogiczne, z zakresu pomocy społecznej, w sprawie rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień, w sprawie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w ramach interwencji kryzysowej, dla bezrobotnych, dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, a także z zakresu praw konsumentów, praw dziecka, praw pacjenta, ubezpieczeń społecznych, praw pracy, prawa podatkowego, dla osób w sporze z podmiotami z rynku finansowego i inne.

Wykres 7. Formy nieodpłatnej pomocy prawnej udzielonej w 2022 r.

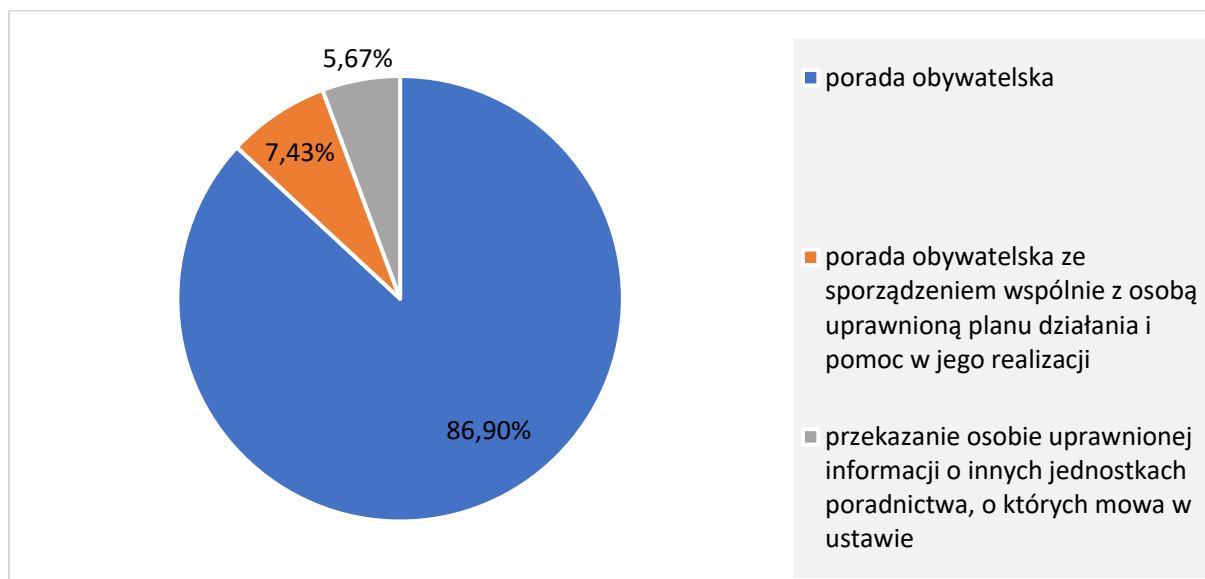
W przypadku nieodpłatnej pomocy prawnej udzielonej w 2022 roku formą dominującą było poinformowanie beneficjenta o obowiązującym stanie prawnym (59,92%) oraz wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego (37,82%). Obie formy stanowią 97,74% udzielonych porad.

Jedynie w 1,05% przypadkach Wykonawcy sporządzali projekt pisma w sprawach, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy. Udzielenie porady poprzez sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu lub przekazanie osobie uprawnionej informacji o innych jednostkach poradnictwa, o których mowa w ustawie, stanowiło odpowiednio 0,64% i 0,57% forma porad.

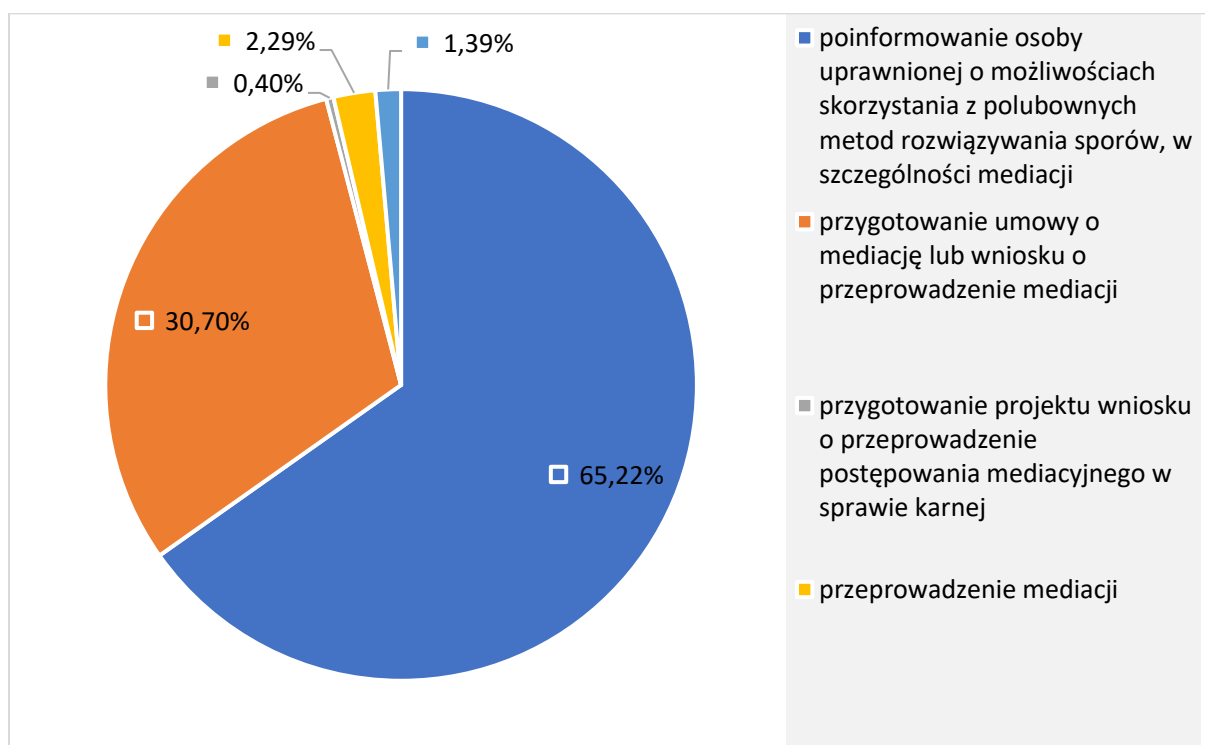

Wykres 8. Forma nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego świadczonego w 2022 r.

Wzorem 2021 roku formą dominującą w zakresie świadczonego w 2022 roku nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego były porady obywatelskie stanowiące 86,90%. Z opcji porady obywatelskiej wraz ze sporządzeniem wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i udzielenia pomocy w jego realizacji skorzystało 7,43% osób uprawnionych. Najrzadziej porady obywatelskie polegały na przekazaniu osobie uprawnionej informacji o innych jednostkach poradnictwa, otrzymując wynik 5,67%.

Wykres 9. Formy nieodpłatnej mediacji udzielonej w 2022 r.

Świadczona w 2022 roku nieodpłatna mediacja była udzielana głównie poprzez poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji – tego typu forma stanowiła 65,22%. Drugą co do istotności formą mediacji było przygotowanie umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji z wynikiem 30,70%.

Sednem mediacji jest nade wszystko jej przeprowadzenie, które miało miejsce w 2,29% sprawach. Jak wynika ze statystyk w 1,39% przypadków przeprowadzonej mediacji, kończyły się udzieleniem pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem. Najmniej porad z zakresu mediacji przybrało formę przygotowania projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej – 0,40%.

5. Czas przeznaczony na udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji w 2022 r.

Aby mówić o skuteczności systemu pomocy prawnej zadaniem Wykonawcy jest kompleksowe podejście do sprawy osoby uprawnionej, przez co rozumie się podjęcie działań adekwatnych do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej. W kontekście świadczonej nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji za działania wykonane na rzecz beneficjenta uznawane są wszystkie czynności wykonane w danej sprawie, a nie jedynie kontakt werbalny z klientem. Wobec powyższego czas przeznaczony na udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji obliczany jest na podstawie łącznego nakładu pracy i bezpośrednią obsługę osoby uprawnionej oraz pozostałe czynności związane z poradą, w tym analizę i sporządzenie projektu pisma.

Tabela 9. Czas poświęcony na udzieloną nieodpłatną pomoc prawną w 2022 r.

Czas przeznaczony na udzielenie NPP	Liczba udzielonej NPP	Udział %
do 15 min.	28 878	7,82%
powyżej 15 min. do 30 min.	136 864	37,05%
powyżej 30 min. do 45 min.	104 670	28,33%
powyżej 45 min. do 60 min.	74 963	20,29%
powyżej 1 godz. do 1 godz. 30 min.	18 408	4,98%
powyżej 1 godz. 30 min. do 2 godz.	4 494	1,22%
powyżej 2 godz. do 3 godz.	836	0,23%
powyżej 3 godz. do 4 godz.	227	0,06%
powyżej 4 godz. do 5 godz.	40	0,01%

powyżej 5 godz. do 6 godz.	21	0,01%
powyżej 6 godz. do 7 godz.	13	0,00%
powyżej 7 godz.	29	0,01%
Razem:	369 443	100,00%

W prezentowanym bilansie w zakresie czasu poświęconego na udzieloną nieodpłatną pomoc prawną w 2022 roku uzyskano porównywalne wyniki do wyników za 2021 rok. Najwięcej porad (37,05%) nieodpłatnej pomocy prawnej świadczonych było na spotkaniu trwającym między 15 minut a 30 minut. Niemalże w trzech na dziesięć porad (28,33%) czas przeznaczony na obsługę beneficjenta zamykał się między 30 minut a 45 minut. Porady trwające do 15 minut stanowiły 7,82%, a między 45 minut a godziną 20,29%.

Porady, których czas przekraczał jedną godzinę, stanowiły jedynie 6,51%. Również i w tym zakresie nie odnotowano istotnych różnic w porównaniu do informacji za 2021 rok.

Tabela 10. Czas przeznaczony na świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2022 r.

Czas przeznaczony na świadczone NPO	Liczba udzielonej NPO	Udział %
do 15 min.	5 024	5,56%
powyżej 15 min. do 30 min.	25 601	28,34%
powyżej 30 min. do 45 min.	27 525	30,47%
powyżej 45 min. do 60 min.	24 000	26,57%
powyżej 1 godz. do 1 godz. 30 min.	6 003	6,65%
powyżej 1 godz. 30 min. do 2 godz.	1 657	1,83%
powyżej 2 godz. do 3 godz.	379	0,42%
powyżej 3 godz. do 4 godz.	121	0,13%
powyżej 4 godz. do 5 godz.	13	0,01%
powyżej 5 godz. do 6 godz.	7	0,01%
powyżej 6 godz. do 7 godz.	2	0,00%
powyżej 7 godz.	4	0,00%
Razem:	90 336	100,00%

Również w przypadku nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego wyniki przeprowadzonej analizy są porównywalne z wynikami za 2021 rok. Jedna trzecia (30,47%) świadczonych usług odbyła się na spotkaniu zamykającym się w czasie między 30 minut a 45 minut. Zbliżony wynik uzyskano dla porad trwających powyżej 15 minut i nie dłużej niż 30 minut (28,34%) oraz powyżej 45 minut do 60 minut (26,57%). Porady obywatelskie nie przekraczające 1 godziny stanowiły łącznie 90,94%.

Spotkania trwające powyżej 1 godziny stanowiły 9,06%, przy czym odnotowano jedynie 13 porad obywatelskich, których czas trwania przekraczał 5 godzin.

Tabela 11. Czas przeznaczony na udzieloną nieodpłatną pomoc prawną i świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2022 r.

Czas przeznaczony na udzielenie NPP i NPO	Liczba udzielonych NPP i NPO	Udział %
do 15 min.	33 902	7,37%
powyżej 15 min. do 30 min.	162 465	35,34%
powyżej 30 min. do 45 min.	132 195	28,75%
powyżej 45 min. do 60 min.	98 963	21,52%
powyżej 1 godz. do 1 godz. 30 min.	24 411	5,31%
powyżej 1 godz. 30 min. do 2 godz.	6 151	1,34%
powyżej 2 godz. do 3 godz.	1 215	0,26%
powyżej 3 godz. do 4 godz.	348	0,08%
powyżej 4 godz. do 5 godz.	53	0,01%
powyżej 5 godz. do 6 godz.	28	0,01%
powyżej 6 godz. do 7 godz.	15	0,00%
powyżej 7 godz.	33	0,01%
Razem:	459 779	100,00%

W powyższej tabeli dokonano zsumowania danych dotyczących czasu przeznaczonego na świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 roku. Okazuje się, że ponad jedna trzecia (35,34%) beneficjentów (162 465) skorzystała z porady trwającej od 15 minut do 30 minut i równie często (28,75%) beneficjenci (132 195) otrzymywali wsparcie w ramach porady trwającej powyżej 30 minut do 45 minut.

W badaniu oszacowano również kolejne przedziały czasowe, tj. powyżej 45 minut do 60 minut i powyżej 60 minut (wynik łączny), dla których uzyskano odpowiednio wynik 21,52% (98 963 porad) i 7,02% (32 254 porad).

Tabela 12. Czas przeznaczony na udzielaną nieodpłatną mediację w 2022 r.

Czas przeznaczony na udzieloną NM	Liczba udzielonej NM	Udział%
do 30 min.	8	2,33%
powyżej 30 min. do 1 godz.	56	16,33%
powyżej 1 godz. do 2 godz.	124	36,15%
powyżej 2 godz. do 3 godz.	49	14,29%
powyżej 3 godz. do 4 godz.	65	18,95%
powyżej 4 godz. do 5 godz.	8	2,33%
powyżej 5 godz. do 6 godz.	6	1,75%
powyżej 6 godz. do 7 godz.	4	1,17%
powyżej 7 godz. do 8 godz.	6	1,75%
powyżej 8 godz. do 9 godz.	2	0,58%
powyżej 9 godz. do 10 godz.	2	0,58%
powyżej 10 godz. do 11 godz.	5	1,46%
powyżej 11 godz. do 12 godz.	0	0,00%

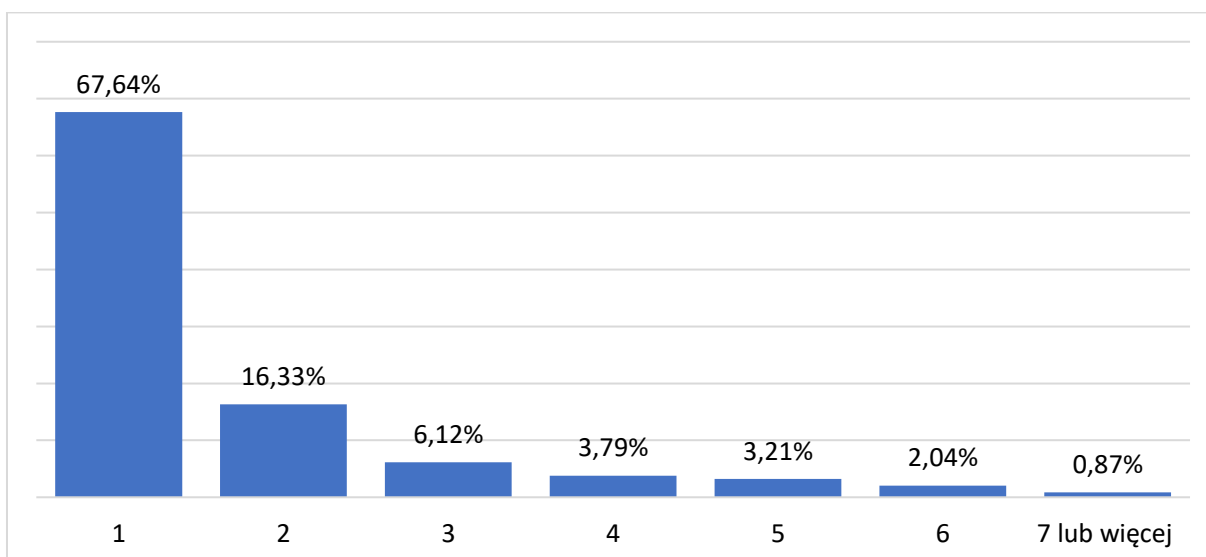
powyżej 12 godz.	8	2,33%
Razem:	343	100,00%

Również i wyniki dotyczące czasu przeznaczanego na udzielanie nieodpłatnej mediacji w 2022 roku są porównywalne z okresem poprzednim. Spośród 343 udzielonych usług ponad jedna trzecia (124) świadczonych było na spotkaniu trwającym od 1 godziny a 2 godzin (36,15%). Blisko jedna piąta klientów (65) mediacji uzyskała pomoc w czasie powyżej 3 godzin do 4 godzin, który stanowi 18,95% wszystkich spotkań. Spotkania trwające powyżej 2 godzin do 3 godzin i powyżej 30 minut do 1 godziny stanowiły odpowiednio 14,29% i 16,33%. Porady prawne przekraczające 4 godziny stanowiły łącznie 11,95%. Ten wynik obejmuje 41 spotkań mediacyjnych.

6) Liczba spotkań mediacyjnych w ramach nieodpłatnej mediacji w 2022 r.

Na podstawie wytycznych ustawy w przypadku przeprowadzenia mediacji kartę pomocy wypełnia się tylko raz, po zakończeniu mediacji, wskazując dodatkowo liczbę i łączny czas trwania posiedzeń mediacyjnych oraz wynik mediacji (art. 7 ust. 2 ustawy).

Wykres 10. Liczba posiedzeń mediacyjnych w ramach świadczonej nieodpłatnej mediacji w 2022 r.

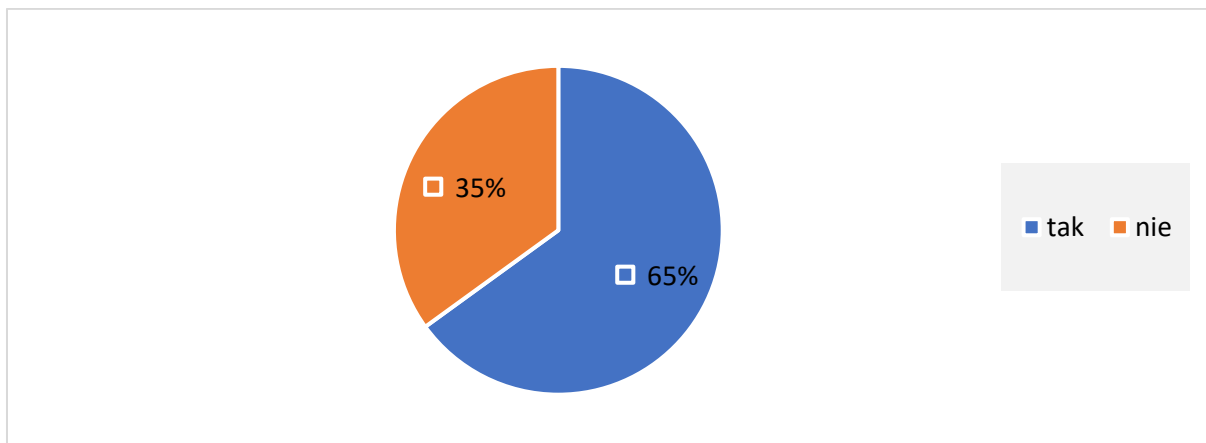

Jakkolwiek mediacja jest nastawiona na rozwiązanie problemu to z analizy danych w zakresie liczby posiedzeń mediacyjnych w 2022 roku wynika, że dwie trzecie spraw (67,64%), z którymi beneficjenci zwracali się do mediatorów, kończyło się na jednym posiedzeniu mediacyjnym. 16,33% przeprowadzonych mediacji zamykały się na dwóch spotkaniach, a

6,12% na trzech. Pozostałe posiedzenia mediacyjne (9,91%) wymagały czterech i więcej posiedzeń.

Wykres 11. Czy w wyniku mediacji zawarto ugodę

Z uwagi na przekazanie stronom uczestniczącym w mediacji ważnych informacji o przedmiocie sporu mediacja jest procesem efektywnym nawet wówczas, gdy strony nie zawarły ugody. W przypadku mediacji udzielanej w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego do zawarcia ugody przed mediatorem doszło w 65% spraw.

6. Charakterystyka zadań z zakresu edukacji prawnej w 2022 r.

Zadanie polegające na prowadzeniu edukacji prawnej jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej realizowanym przez powiaty w porozumieniu z gminami albo samodzielnie, do czego zobowiązuje art. 8 ust. 1 ustawy.

Na mocy art. 11 ust. 7 ustawy zadania z zakresu edukacji prawnej powierza się organizacji pozarządowej, z którą powiat zawarł umowę na świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Edukacja prawna co do zasady powinna odpowiadać na zgłaszane w trakcie świadczonych usług problemy. Zadanie to powinno być realizowane w wymiarze co najmniej jednego zadania na rok na każdy punkt, w szczególności w formach, które polegają na opracowaniu informatorów i poradników, prowadzeniu otwartych wykładów i warsztatów oraz rozpowszechnianiu informacji za pośrednictwem środków masowego przekazu i innych zwyczajowo przyjętych form komunikacji, w tym prowadzeniu kampanii społecznych.

Użyty w ww. przepisie zwrot „w szczególności” oznacza, że katalog działań edukacyjnych jest katalogiem otwartym. Ustawodawca uwzględnił najpopularniejsze oraz najbardziej efektywne postaci działań, takie jak tworzenie poradników, prowadzenie otwartych wykładów oraz warsztatów.

Edukacja prawna obejmuje działania edukacyjne zmierzające do zwiększenia świadomości prawnej społeczeństwa, dotyczące w szczególności upowszechniania wiedzy o:

- prawach i obowiązkach obywatelskich;
- działalności krajowych i międzynarodowych organów ochrony prawnej;
- możliwościach działania obywateli w konsultacjach publicznych oraz procesie stanowienia prawa;
- dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Każda z form jest przedmiotem analizy, której wyniki ujęto w poniższej tabeli.

Tabela 13. Liczba i formy zadań z zakresu edukacji prawnej zrealizowanej w 2022 r.

Forma zrealizowanych zadań	Liczba zadań	Udział%
wykłady	1 222	7,06%
warsztaty	971	5,61%
informatory i poradniki w wersji papierowej	3 817	22,05%
internetowe serwisy edukacyjne, informatory i poradniki w wersji elektronicznej	5 039	29,11%
audycje w mediach	170	0,98%
publikacje w mediach	1 353	7,81%
kampania społeczna	1 853	10,70%
inne formy	2 888	16,68%
Razem	17 313	100,00%

W 2022 r. podmioty realizujące zadania z zakresu edukacji prawnej skupiały się głównie na działaniach z wykorzystaniem internetowych serwisów edukacyjnych, informatorów i poradników w wersji elektronicznej oraz informatorów i poradników w wersji papierowej stanowiących odpowiednio 29,11% i 22,05% zrealizowanych zadań.

W kafeterii odpowiedzi uwzględniona została forma „inne formy”, która służy uelastycznieniu podejmowanych działań dostosowując je do zmieniającej się rzeczywistości. Forma „inne” stanowi 16,68%. Dosyć częstą formą edukacji prawnej były kampanie

społeczne (10,70%). Najbardziej skupiano się na edukacji prawnej z wykorzystaniem warsztatów (5,61%), wykładów (7,06%) oraz mediów (0,98%).

Tabela 14. Tematyka zadań z zakresu edukacji prawnej realizowanej w 2022 r.

Tematyka zrealizowanych zadań	Liczba zadań	Udział %
lokale mieszkalne, z wyłączeniem lokali mieszkalnych własnościowych	351	2,15%
przestępstwa i wykroczenia	1 759	10,76%
rodzina	1 391	8,51%
dziedziczenie	1 043	6,38%
opieka i kształcenie	472	2,89%
własność rzeczy ruchomych, lokali mieszkalnych i innych nieruchomości, z wyłączeniem dziedziczenia	594	3,63%
świadczenia i zasiłki	769	4,70%
zadłużenia	588	3,60%
roszczenia i zobowiązania finansowe	791	4,84%
zatrudnienie	1 056	6,46%
zdrowie	450	2,75%
urzędy i sądy	1 663	10,17%
inne	5 427	33,18%
Razem:	16 354	100,00%

Dominującymi wśród podejmowanych w 2022 roku tematyka zadań z zakresu edukacji prawnej były: przestępstwa i wykroczenia (10,76%), urzędy i sądy (10,17%) oraz rodzina (8,51%), co stanowi łącznie 29,43% zrealizowanych zadań. Na niskim poziomie uplasowały się działania dotyczące tematów: lokali mieszkalnych, z wyłączeniem lokali mieszkalnych własnościowych (2,15%), zdrowia (2,75%) oraz opieki i kształcenia (2,89%). Zadania te stanowią 7,79%.

Zaznaczyć należy, że aż jedną trzecią (33,18%) tematów dotyczących edukacji prawnej stanowiła kategoria niedookreślona – inne.

III. Informacje dotyczące osób korzystających z nieodpłatnej pomocy

Szczególne miejsce dokonywanej przez Ministra Sprawiedliwości oceny wykonanych zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej stanowi informacja dotycząca liczby osób korzystających z usług.

Informacja ta odzwierciedla potrzeby obywateli w zakresie oferowanych przez państwo usług w rozbiciu na odrębne województwa w celu uchwycenia indywidualnych różnic.

Na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy każdy przypadek udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego dokumentuje się w karcie pomocy – część A. Sprawa, która wymaga kolejnej wizyty, nie obliuguje wykonawcy do wypełnienia kolejnej karty pomocy – taka sprawa pojawia się na liście spraw kontynuowanych do podjęcia na następnej wizycie (tworzona jest nowa karta w tej samej sprawie). Wobec powyższego przyjęto, że liczba udokumentowanych kart pomocy – część A (liczba spraw) de facto oznacza liczbę osób korzystających z nieodpłatnej pomocy.

1. Liczba osób, którym udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r. z podziałem na województwa i podmiot prowadzący

Jak zaznaczono w rozdziale I. przekazane przez system teleinformatyczny przez starostów za pośrednictwem właściwych wojewodów Ministrowi Sprawiedliwości 1 520 zbiorczych informacji o wykonaniu zadań za 2022 roku, posłużyły jako źródło wiedzy, by dokonać analizy danych również w zakresie liczby osób, którym udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Przy prezentacji informacji uwzględniono podział administracyjny kraju oraz podmiot świadczący usługi. Zgodnie z zapowiedzią liczba udzielonych porad prawnych oznacza liczbę osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Tabela 15. Liczba osób, którym w 2022 r. udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie z podziałem na województwa i podmiot prowadzący

Województwo	Liczba porad udzielonych przez:			Razem
	adwokatów lub radców prawnych	organizacje pozarządowe, w tym:		
		pomoc prawna	poradnictwo obywatelskie	
dolnośląskie	19 801	8 699	4 756	33 256
kujawsko-pomorskie	11 929	7 544	3 701	23 174
lubelskie	13 897	6 874	5 390	26 161
lubuskie	5 823	3 399	2 013	11 235
łódzkie	14 631	9 267	5 819	29 717

małopolskie	22 046	8 455	8 679	39 180
mazowieckie	31 059	13 143	9 799	54 001
opolskie	5 611	2 880	2 507	10 998
podkarpackie	10 819	6 548	4 921	22 288
podlaskie	6 305	3 865	1 754	11 924
pomorskie	17 247	8 816	9 603	35 666
śląskie	32 605	16 375	16 390	65 370
świętokrzyskie	9 410	4 026	3 490	16 926
warmińsko- mazurskie	11 230	5 123	1 498	17 851
wielkopolskie	21 170	12 583	7 561	41 314
zachodniopomorskie	12 722	5 541	2 455	20 718
Razem:	246 305	123 138	90 336	459 779

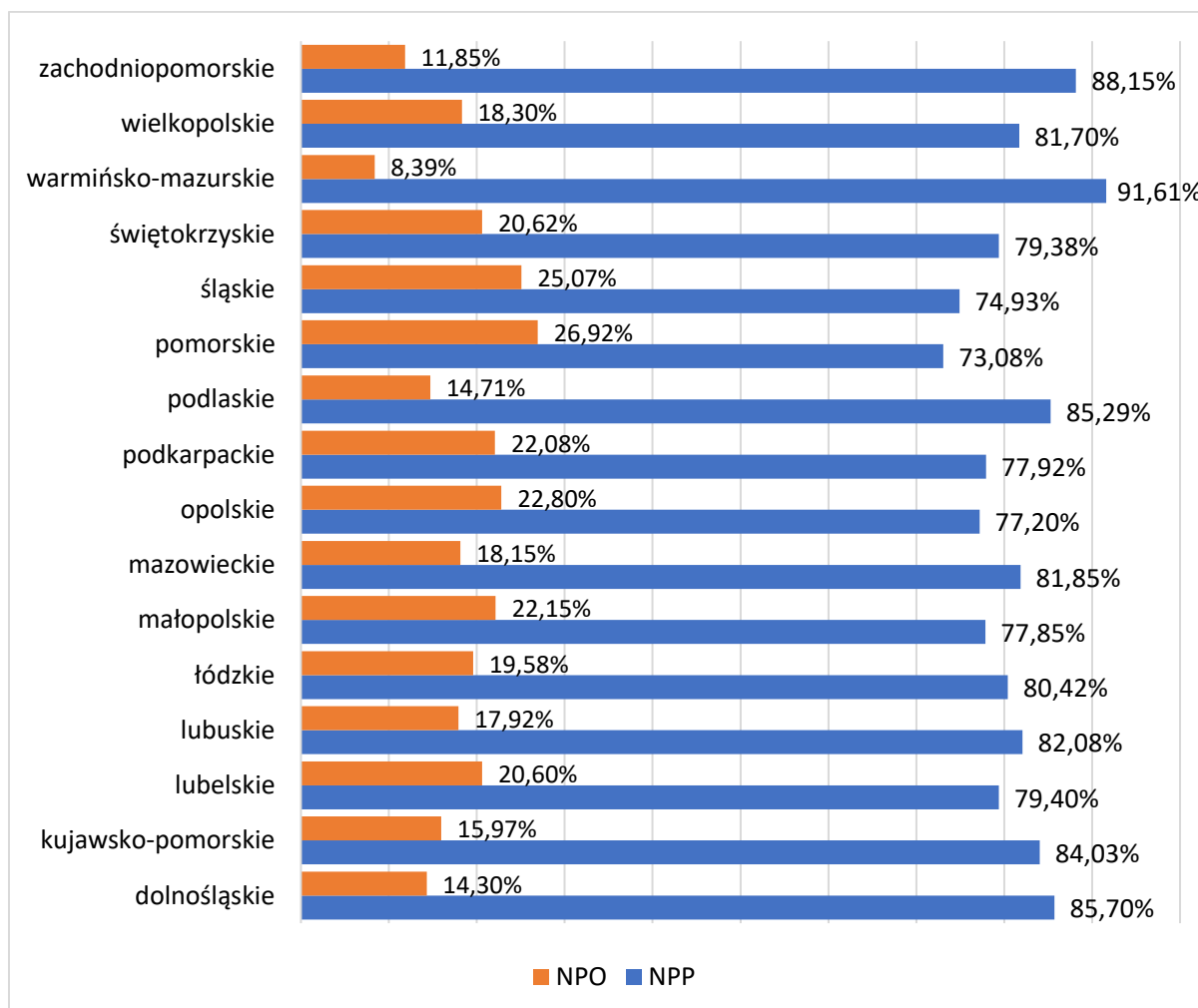
Jak wynika z tabeli z usług nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r. skorzystało łącznie 459 779 osób, z czego 369 443 osób o pomoc udało się do punktów nieodpłatnej pomocy prawnej, a 90 336 osób do punktów nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Województwami, w których w 2022 roku z pomocy skorzystało najwięcej osób, były kolejno województwa: śląskie, mazowieckie i wielkopolskie uzyskujące odpowiednio wynik: 65 370, 54 001 i 41 314. Dla porównania wymienione województwa również i w 2021 roku uzyskały najwyższe notowania: 56 157, 45 954 i 34 419.

Z drugiej strony skali uplasowały się województwa: opolskie, lubuskie i podlaskie, w których udzielono odpowiednio: 10 998, 11 235 i 11 924 porad. Również i w tym zakresie dane pokrywają się z danymi za okres poprzedni – w 2021 r. województwami, w których najmniej osób skorzystało z pomocy prawnej były województwa: opolskie (9 014), lubuskie (9 898) i podlaskie (10 983).

Wykres 12. Udział procentowy liczby osób, którym udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2022 r. z podziałem na województwa

Powyższy wykres ilustruje procentowy wskaźnik liczby osób, którym udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2022 roku z podziałem na województwa. Badana dana „udział procentowy liczby osób, którym udzielono nieodpłatnej pomocy w 2022 r.” przyjmuje wartości od 73,08% (województwo pomorskie) do 91,61% (województwo warmińsko-mazurskie). Z kolei rozkład danej „udział procentowy liczby osób, którym świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2022 r.” zaczyna się od 8,39% i kończy się na 26,92%. Siłą rzeczy wyniki dotyczą tych samych województw, tj. województwa warmińsko-mazurskiego i pomorskiego.

2. Charakterystyka osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

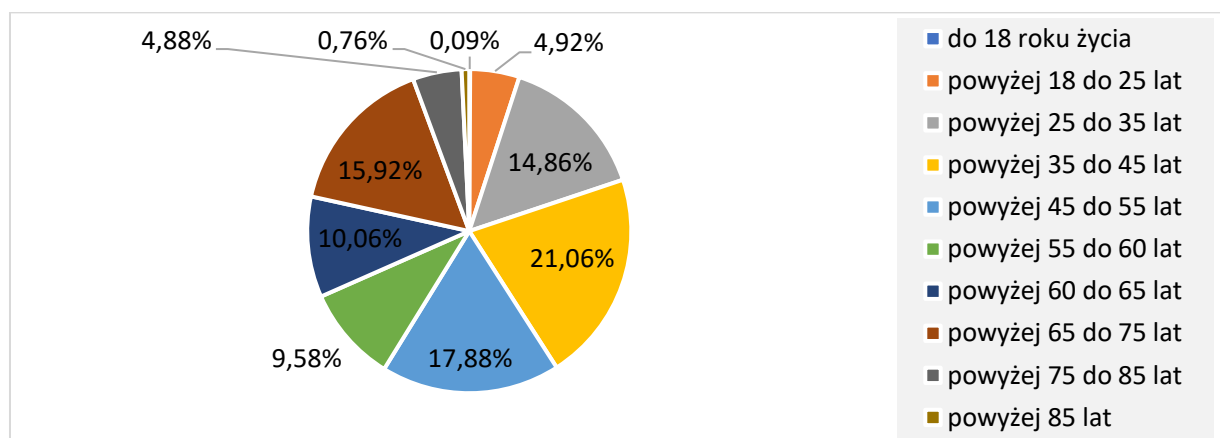
Zgromadzona za 2022 rok sprawozdawczość zawiera informacje na temat osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Narzuca to wymóg właściwego (jednolitego) grupowania danych, których analiza pozwala uzyskać istotne informacje o grupie badawczej.

Informacje dotyczące osoby uprawnionej dotyczą: wieku, płci, wykształcenia, średniego miesięcznego dochodu netto na osobę w gospodarstwie domowym, źródła dochodu, liczby członków gospodarstwa domowego oraz miejsca zamieszkania. Pozyskiwanie danych od osób uprawnionych w pierwszej kolejności polegało na uzyskaniu zgody – dane przekazywane są dobrowolnie.

Z punktu widzenia wykonawcy dokumentowanie porady poprzez wypełnienie karty pomocy – część A w zakresie danych dotyczących osoby uprawnionej odbywa się za zgodą osoby uprawnionej. Może też zaistnieć sytuacja, że beneficjent wyrazi zgodę na przekazanie informacji, ale cofnie ją w odniesieniu do poszczególnego pytania. Ma to wpływ na zróżnicowaną liczbę odpowiedzi dla pytań o odbiorcę pomocy.

Należy zaznaczyć, że zbierane informacje są danymi deklaratywnymi, co oznacza, że wyznaczają one formę trendu i z natury rzeczy przy ich interpretacji należy założyć margines błędu. Niezależnie jednak informacje o całej grupie badawczej mogą posłużyć jako materiał do wyciągania wniosków.

Wykres 13. Wiek osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

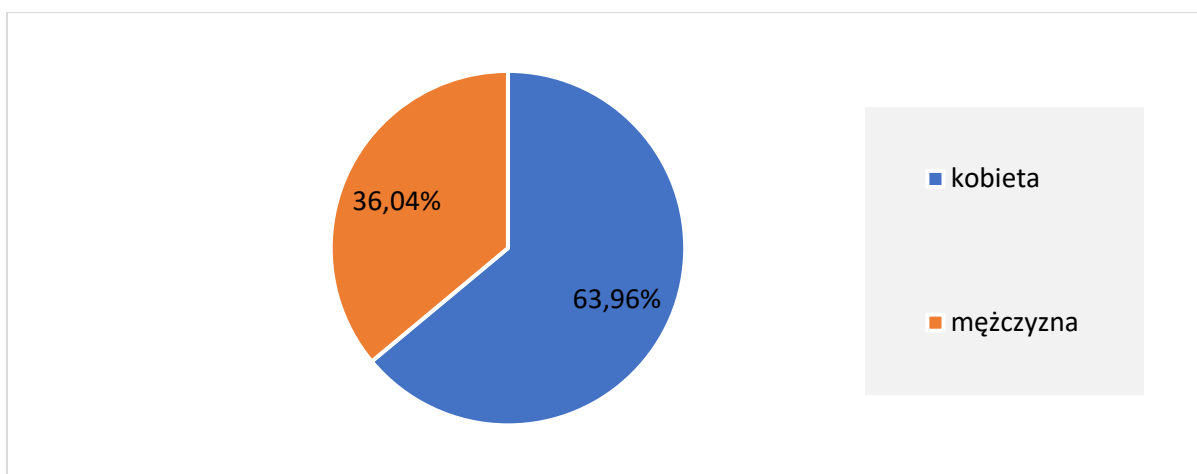

Wśród osób korzystających z usług nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 roku występuje wyraźne zróżnicowanie pod względem wieku (wiek do 18 roku życia, a powyżej 85 lat).

Beneficjentami pomocy prawnej najczęściej były osoby w wieku powyżej 35 do 45 lat (21,06%) oraz powyżej 45 do 55 lat (17,88%). Powyższe wyniki są nieznacznie wyższe od wyników dla grupy osób w wieku powyżej 25 do 35 lat (14,86%) i powyżej 65 do 75 lat (15,92%). W grupie osób w wieku do 18 lat i powyżej 85 lat zaobserwowano najniższe wskaźniki, tj. 0,09% i 0,76%.

Pozostałe cztery grupy osób, tj. osoby w wieku: powyżej 18 do 25 lat, powyżej 55 do 60 lat, powyżej 60 do 65 lat oraz powyżej 75 do 80 lat lokują się na środku rozkładu cechy „wiek” w szeregu uporządkowanym dając łączny wynik 29,44%.

Wykres 14. Płeć osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

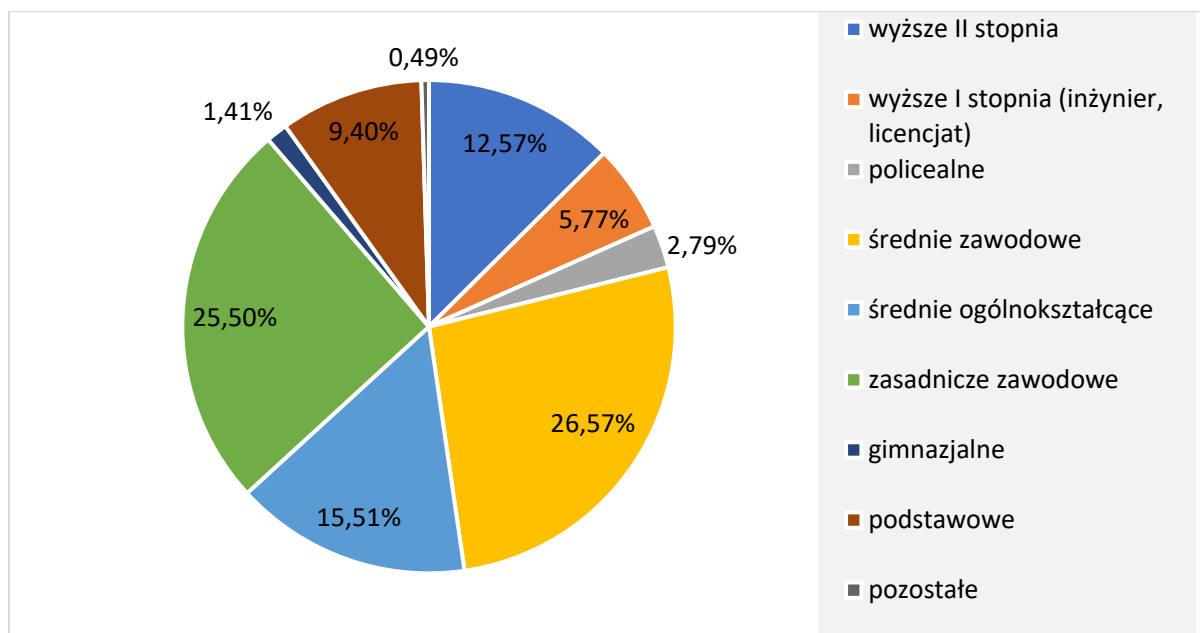

W ogólnej liczbie osób uprawnionych, na temat których uzupełniono kartę pomocy w zakresie wiek (441 210 z 459 779), udział kobiet niezmiennie stanowi większość - 63,96%. Tym samym wynik dla mężczyzn pozostaje na poziomie 36,04%.

Wyniki danych za 2022 rok w zakresie „płeć” są porównywalne z wynikami za okres poprzedni (2021 rok), gdzie udział kobiet wynosił 64,55%, zaś mężczyzn – 35,45%.

Wykres 15. Wykształcenie osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

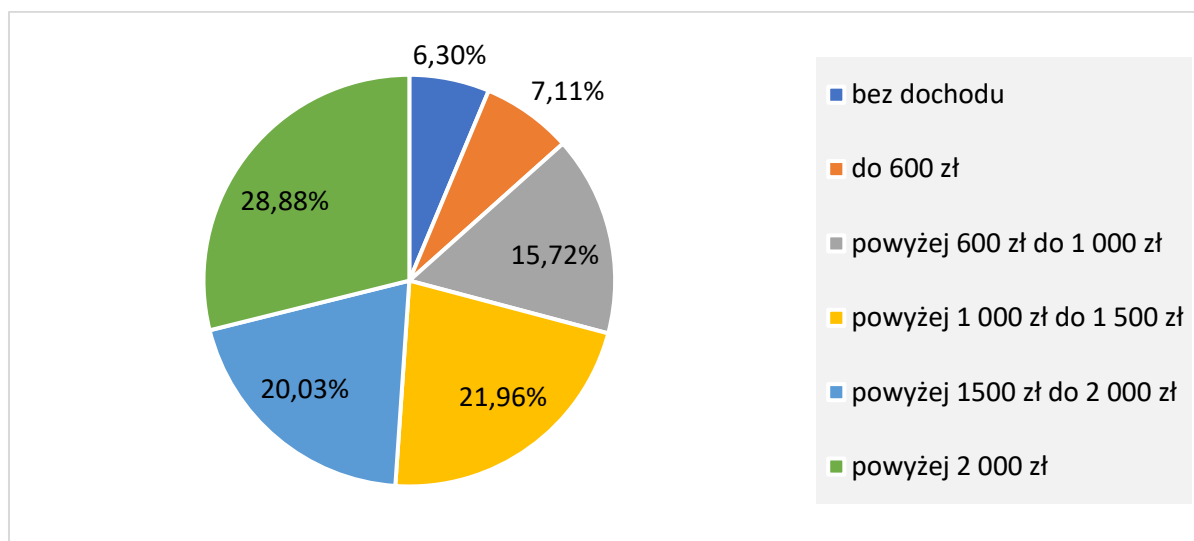

Także i w przypadku wykształcenia osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 roku występuje istotne zróżnicowanie (dane pozyskano od 432 146 osób). W omawianym okresie procentowy udział osób z wykształceniem średnim zawodowym oraz z zasadniczym zawodowym nie różni się znacząco i stanowi 26,57% i 25,50%. 15,51% respondentów systemu pomocy prawnej deklaroowało, że posiada wykształcenie średnie ogólnokształcące, a 12,57% - wyższe II stopnia. Podobny wynik stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym – 9,40%.

Nie licząc kategorii niedookreślonej „pozostałe” (0,49%) najmniej reprezentatywną grupę - bo zaledwie 1,41% - stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym. Zbliżony wynik zaobserwowano u osób z wykształceniem policealnym (2,79%) i wyższym I stopnia (inżynier, licencjat) (5,77%).

Wykres 16. Średni miesięczny dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym osoby korzystającej z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

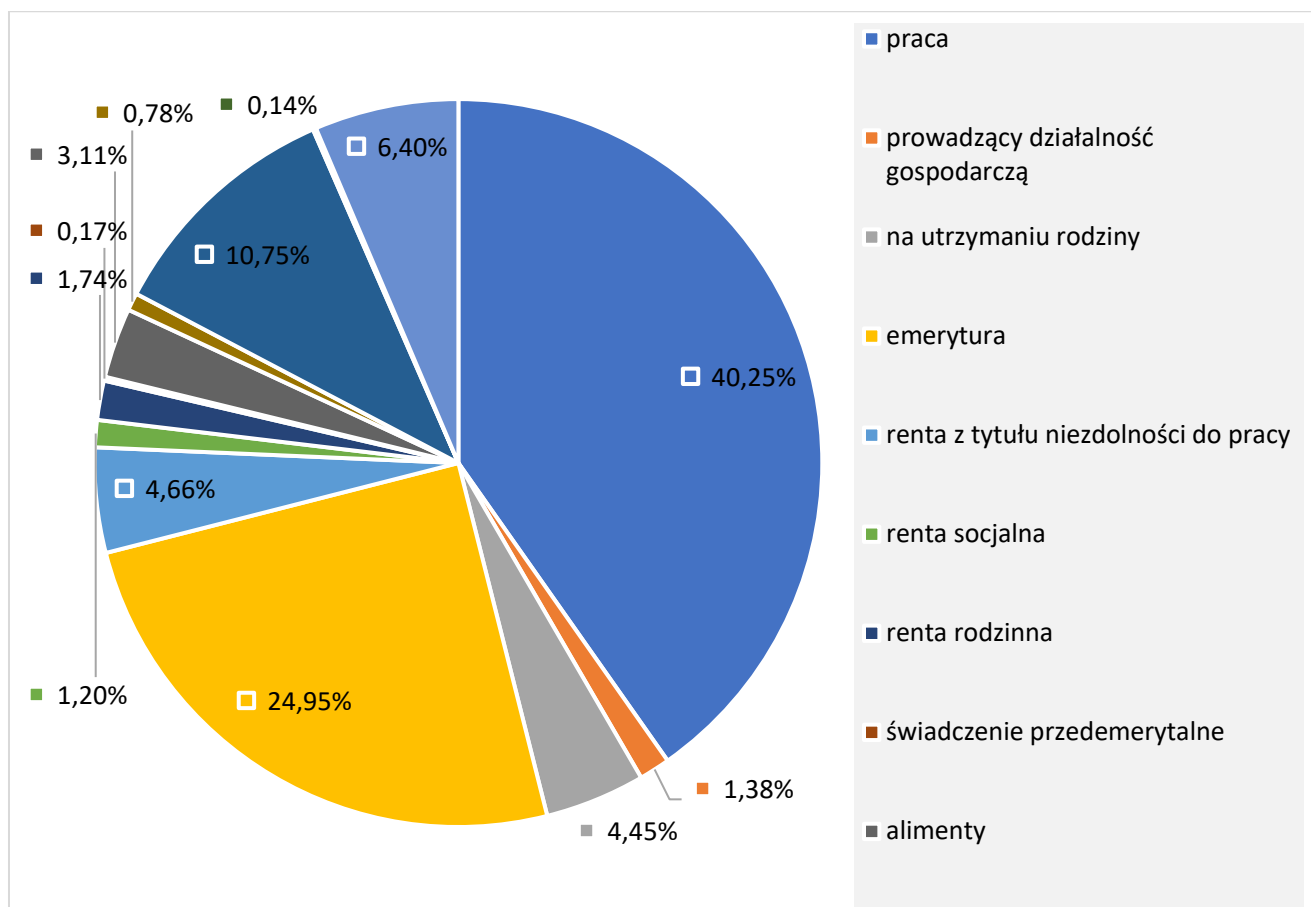
Mając na uwadze bieżącą sytuację geopolityczną państwa warto dokonać analizy porównawczej w zakresie średniego miesięcznego dochodu netto na osobę w gospodarstwie domowym osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 roku z wynikami za 2021 rok.

W 2022 roku niemal jedna trzecia (28,88%) osób uprawnionych (informację przekazało 427 094 osób) deklarowała średni miesięczny dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym przekraczający 2 000 zł (w 2021 roku - 22,03%). Wyniki powyżej 1 000 do 1 500 zł i powyżej 1 500 do 2 000 zł utrzymują się na porównywalnym poziomie – odpowiednio 21,96% i 20,03% (w 2021 roku - 23,76% i 19,58%). 15,72% respondentów osiągała dochód powyżej 600 do 1 000 zł (w 2021 roku - 19,47%).

Niezmiennie z drugim krańcu skali plasują się osoby bez dochodu (6,30%) i osoby, których dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym nie przekroczył progu 600 zł (7,11%). W tym zakresie w 2021 roku uzyskano odpowiednio 5,82% i 9,33%.

Wykres 17. Źródło dochodu osób, którym udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2022 r.

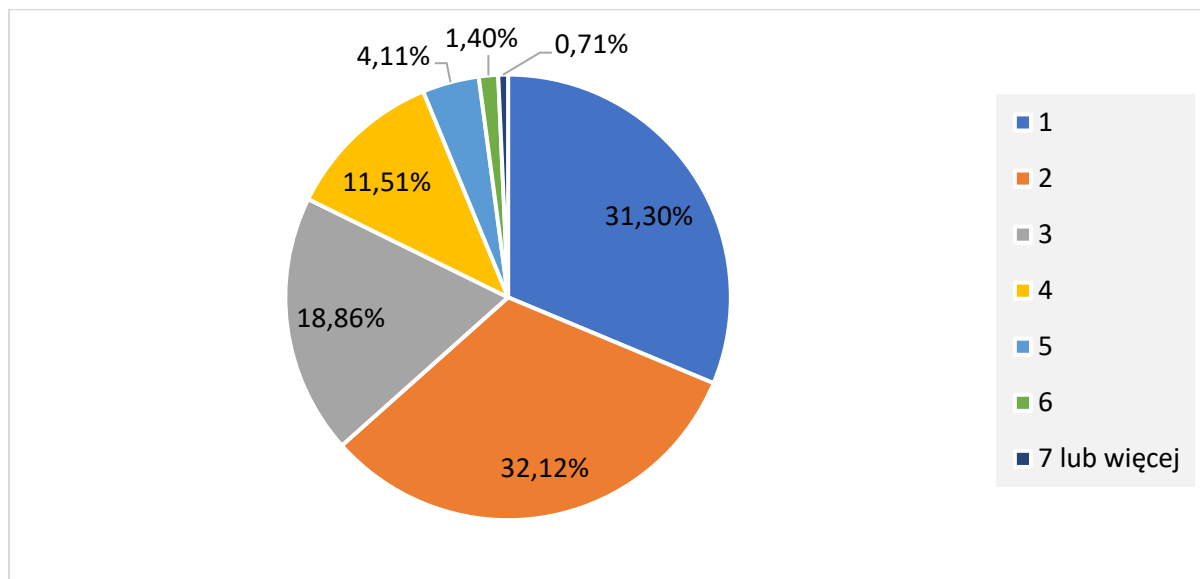
W zakresie źródła dochodu osoby uprawnione mogą wskazać więcej niż jedną odpowiedź – biorąc pod uwagę liczbę odpowiedzi (500 324) należy uznać, że jest to sytuacja dosyć powszechna.

Trzonem źródła dochodu osób, którym udzielono nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w 2022 roku stanowi praca (40,25%) lub emerytura (24,95%). Udział grupy wskazującej zasiłki jako źródło dochodu stanowi 10,75%. Pozostałe źródła dochodu, tj. prowadzący działalność gospodarczą, na utrzymaniu rodziny, renta z tytułu niezdolności do pracy, renta socjalna, renta rodzinna, świadczenie przedemerytalne, alimenty, zasiłek dla bezrobotnych/stypendium finansowane z Funduszu Pracy, stypendia dla uczących się i inne stanowią łącznie 24,05%. Najrzadszymi źródłami uzyskiwanego dochodu dla gospodarstw domowych wskazywanymi przez beneficjentów były zasiłek dla bezrobotnych/stypendium finansowane z Funduszu Pracy - 0,78%.

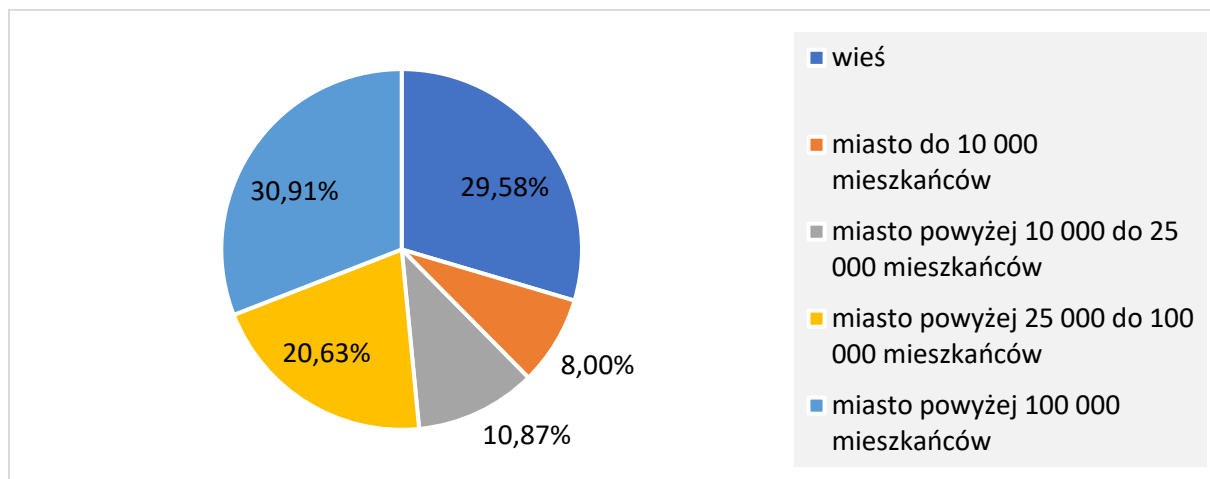
Wykres 18. Liczba członków gospodarstwa domowego osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 roku, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o liczbę członków gospodarstwa domowego odnotowano 434 433.

Wśród tej grupy najwięcej beneficjentów tworzy jednoosobowe lub dwuosobowe gospodarstwa domowe (odpowiednio 31,30% i 32,12%). Znacząco mniej liczną grupę stanowią osoby stanowiące trzyosobowe gospodarstwo domowe (18,86%) lub czterosobowe gospodarstwo domowe (11,51%). Udział osób, których liczba członków gospodarstwa domowego to 7 lub więcej wynosi 0,71%, 6 – 1,40%, zaś 5 – 4,11%.

Wykres 19. Miejsce zamieszkania osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Opracowanie przedstawia wyniki bilansu miejsca zamieszkania osób korzystających z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 roku sporządzonego według deklaracji 438 240 osób.

Ze zgromadzonych danych wynika, że niemalże dwie trzecie respondentów zamieszkuje miasto powyżej 100 000 mieszkańców (30,91%) lub wieś (29,58). Wśród populacji objętej analizą mieszkańcy niewielkich miast liczących do 10 000 mieszkańców stanowią najmniej liczną reprezentację (8%).

3. Formy szczególne udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Katalog osób uprawnionych ma charakter enumeratywny i zamknięty. Również forma udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego została określona. Co do zasady udzielanie porad odbywa się w punkcie w przeciętnym wymiarze 5 dni w tygodniu podczas dyżuru trwającego co najmniej 4 godziny dziennie.

Od ww. zasady istnieją jednak odstępstwa. W art. 8 ust. 8 ustawy unormowano wyjątkowy (szczególny) tryb udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej względem osób ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824). Zgodnie z aktualnym stanem prawnym osobom tym może być udzielana nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, także poza punktem (czyli w miejscu zamieszkania osoby, która nie może przybyć osobiście, w miejscu wyposażonym w odpowiedni sprzęt, ułatwiający porozumiewanie się, w miejscu z dostępnym wsparciem tłumacza języka migowego, innym miejscu) albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (tj. telefonicznie, pocztą elektroniczną, przez komunikator internetowy, w formie wideorozmowy).

Z kolei na mocy art. 28a ustawy w przypadku obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii albo wprowadzenia stanu nadzwyczajnego udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego może odbywać się za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość oraz poza lokalem punktu. W trybie art. 28a ustawy możliwe jest także udzielanie porad w punkcie.

Tabela 16. Forma udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Forma świadczenia NPP i NPO	NPP	NPO	NPP i NPO	Udział %
Osobiście w punkcie	229 020	39 084	268 104	58,31%
Osobiście w punkcie (art. 28a ustawy)	68 081	27 778	95 859	20,85%
Za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość oraz poza lokalem punktu (art. 28a ustawy):	67 330	22 041	89 371	19,44%
Poza punktem (art. 8 ust. 8 ustawy):	266	138	404	0,09%
Za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (art. 8 ust. 8 ustawy):	4 740	1 295	6 035	1,31%
Razem:	369 437	90 336	459 773	100%

Na podstawie analizy danych sprawozdawczych ustalono, że prawie sześć na dziesięć (268 104 z 459 773) porad stanowiły porady świadczone w punkcie (tzw. forma stacjonarna) poza trybem z art. 28a ustawy – 58, 31%.

Wśród form szczególnych z art. 28a ustawy zaobserwowano porównywalny wskaźnik liczby udzielonych porad w punkcie (art. 28a ustawy) oraz za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość oraz poza lokalem punktu (art. 28a ustawy). Formy te były stosowane odpowiednio w 95 859 i 89 371 przypadkach, co stanowi 20,85% i 19,44%.

Wśród 459 773 porad udzielonych w 2022 roku porady dla osób ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogły stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się stanowiły 1,40% - 6 439 porad, z których 404 to porady świadczone poza punktem.

IV. Ocena udzielonej nieodpłatnej pomocy

W ramach oceny podjęte zostały czynności zmierzające do ustalenia rzeczywistego poziomu jakości udzielanej pomocy. Badania satysfakcji klientów systemu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego przeprowadzane jest metodą ankietową, tj. za pomocą karty pomocy – część B. Metoda ta polega na uzyskiwaniu od osoby uprawnionej odpowiedzi na 7 pytań o charakterze zamkniętym (6 pytań jednokrotnego wyboru i 1 pytanie wielokrotnego wyboru) i 1 pytania otwartego z miejscem na uwagi własne i ewentualne propozycje usprawnień działalności.

Kryterium uzupełnienia ankiety jest zasada dobrowolności oznaczająca świadome i swobodne wyrażenie woli ankietowanego (osoby uprawnione) do wyrażenia i przekazania opinii.

1. Ocena udzielonej w 2022 r. nieodpłatnej pomocy

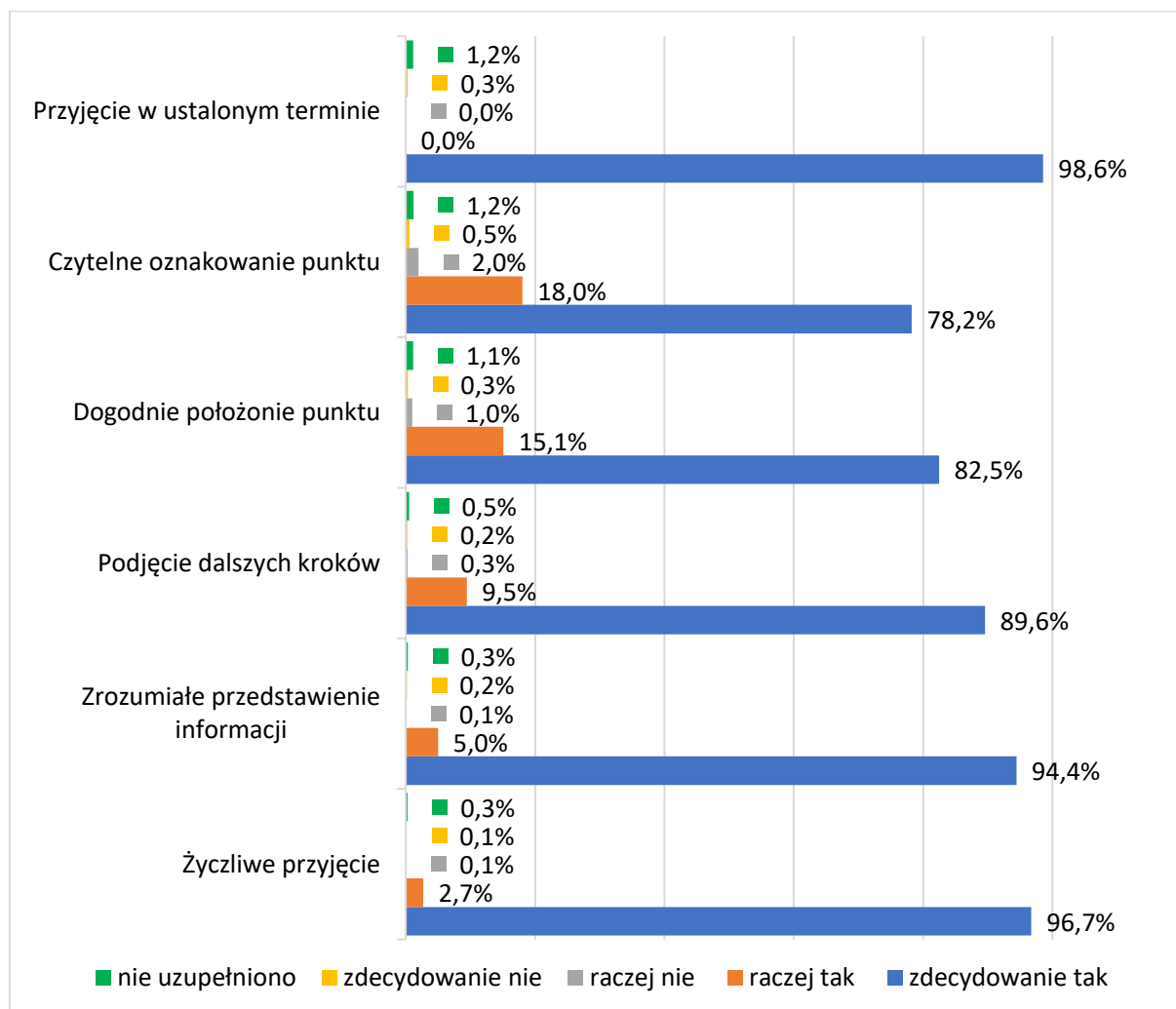
Format ankiety (karta pomocy – część B) jest odpowiednio dopasowany do badanego zagadnienia. Ankieta zawiera pytania:

- 1) Czy spotkał(a) się Pan(i) z życzliwym przyjęciem przez osobę udzielającą pomocy?
- 2) Czy informacje zostały przedstawione w sposób zrozumiały?
- 3) Czy po uzyskaniu porady lub po przeprowadzonej mediacji wie Pan(i), jakie dalsze kroki można podjąć?
- 4) Czy lokal, w którym zorganizowany jest punkt, jest dogodnie położony?
- 5) Czy lokal, w którym zorganizowany jest punkt, jest czytelnie oznakowany?
- 6) Czy został(a) Pan(i) przyjęty(a) w punkcie w umówionym terminie?
- 7) Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o działalności punktu?

Przy udzielaniu odpowiedzi – za wyjątkiem pytania o wiedzę o działalności punktów - respondent zaznacza jedną z opcji: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie, nie uzupełniono lub nie dotyczy.

Wykres 20. Ocena udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Ocenę udzielonej nieodpłatnej pomocy prawnej i świadczonego nieodpłatnego poradnictwa za 2022 rok sporządzono na podstawie 26 761 kart pomocy – część B. Po przeanalizowaniu wyników odpowiedzi stwierdzono, że najwyżej oceniano kryterium mierzące punktualność (przyjęcie w ustalonym terminie), przy którym odpowiedzi „tak” stanowią 98,6%.

Porównywalny poziom zadowolenia uzyskano przy kryterium „życzliwe przyjęcie”. W tym przypadku odpowiedź „zdecydowanie tak” zaznaczyło 96,7% respondentów.

Najmniej korzystnie oceniono kryterium mierzące oznakowanie punktu i dogodnie położenie punktu. Na przyznanie noty „zdecydowanie tak” zdecydowało się odpowiednio 78,2% i 82,5% osób, co świadczy o potrzebie lepszego zaplanowania infrastrukturalnego punktów pomocy prawnej.

2. Źródło informacji o działalności punktów

Odpowiedzi na pytanie ankietowe „Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o działalności punktu?” stanowią wiarygodną informację o rzeczywistych sposobach pozyskiwania wiedzy o systemie nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Uzyskane dane są istotne przy podejmowaniu działań zmierzających do podniesienia świadomości społecznej w zakresie świadczonych usług.

W tym zakresie ankieta zawiera zamknięty katalog odpowiedzi, do których należą: inni klienci punktów, Internet, plakaty, ulotki lub broszury, prasa, radio, telewizja, inny sposób.

Tabela 17. Źródło informacji o działalności punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 r.

Źródła informacji o działalności punktu	Liczba odpowiedzi	Udział %
inni klienci punktów	9 556	33,10%
Internet	10 507	36,40%
plakaty	1 669	5,78%
ulotki lub broszury	1 507	5,22%
prasa	509	1,76%
radio	285	0,99%
telewizja	272	0,94%
w inny sposób	4 143	14,35%
nie uzupełniono	418	1,45%
Razem:	28 866	100,00%

Wśród źródeł informacji o działalności punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w 2022 roku duże znaczenie odgrywał Internet (36,40%) i inni klienci punktów (33,10%). Znaczący odsetek (14,35%) stanowiły odpowiedzi „w inny sposób”.

Porównywalnie do poprzedniego okresu zaobserwowano znikomy wkład mediów publicznych (radio, telewizja, prasa) jako źródła informacji o działalności punktów. Zgodnie z odpowiedziami ankietowanych dla odpowiedzi: telewizja, radio, prasa osiągnięto odpowiednio 0,94%, 0,99% i 1,76%.

V. Zakończenie

Celem przekazywanej Ministrowi Sprawiedliwości sprawozdawczości jest ocena wykonanych zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej za każdy rok. Natomiast celem oceny jest zmiana, która jest możliwa poprzez formułowanie adekwatnych wniosków i rekomendacji. Przeprowadzona analiza ilościowa i badanie jakości 1 520 sprawozdań doprowadziła do sporządzenia oceny i jako jej część stanowi podsuwanie.

1. Wnioski

Przedstawione w ocenie statystyki opisowe stanowiły punkt wyjścia do właściwej analizy, których finalnym produktem są następujące konkluzje:

- 1) Liczba udzielonej w 2022 roku nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego przekroczyła poziom sprzed pandemii. Ostatnie 3 lata to okres dynamicznego wzrostu liczby udzielonych porad, wzrost jego efektywności kosztowej oraz poprawa jego dostępności. Wyraźnie widać, że wprowadzone w okresie pandemii przejściowe rozwiązania, takie jak porady zdalne, wpłynęły pozytywnie na funkcjonowanie systemu.
- 2) Regiony Polski (powiaty i województwa) są istotnie zróżnicowane pod względem liczby świadczonych porad. Różnica między największą średnią liczbą porad na punkt (364) a najmniejszą (234) w 2022 roku liczbą porad w punkcie, wynosi 130 (o 64% więcej). Istotne znaczenie wydawać się ma zakres podejmowanych działań na rynku lokalnym bezpośrednio wpływających na osiągnięte wyniki. Istotne jest więc zidentyfikowanie dobrych praktyk w tych powiatach i województwach, w których osiągnięto najlepsze wskaźniki wykorzystania systemu. Promowanie tych rozwiązań może prowadzić do dalszego zwiększenia efektywności systemu;
- 3) Utrwaleniu podlega proces świadczonej nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość. Z danych sprawozdawczych za 2022 rok wynika, że prawie co piąty beneficjent (19,44%) korzystał z formy zdalnej;
- 4) Zadowolenie beneficjentów szczególnie istotnie identyfikuje tempo rozwoju systemu (w 33,10% źródłem informacji o działalności punktu są inni klienci punktów). Uczucie

- satysfakcji z otrzymanej pomocy prowadzi do budowania zaufania wobec nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Równie istotnym źródłem wiedzy o systemie pomocy prawnej jest Internet (36,40%);
- 5) Niewykorzystany walor informacyjny mediów: prasy, radia i telewizji w promowaniu systemu nieodpłatnej pomocy. Skutkiem wyłączenia mediów jest m.in. wciąż niska świadomość społeczna o możliwości korzystania z systemu nieodpłatnej pomocy. Funkcjonalna różnorodność mediów choć jest skutecznym źródłem informacji i całkowicie odmiennym od tradycyjnych (inni klienci punktów, plakaty, ulotki), to jednak wciąż nie jest wykorzystywanym narzędziem pracującym na rzecz systemu pomocy prawnej;
- 6) Tematyka zrealizowanych zadań z zakresu edukacji prawnej różni się od kategorii spraw, których dotyczyła nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie świadczone w 2022 roku. Do najczęstszych kategorii spraw, której dotyczyła pomoc, należały kolejno sprawy z zakresu: rodziny (20,40%), dziedziczenia (15,14%), własności rzeczy ruchomych i nieruchomości z wył. dziedziczenia (10,34%). Tymczasem dziedziny te znacząco odbiegały od tematyki edukacji prawnej stanowiąc odpowiednio: 8,51%, 6,38%, 3,63%;
- 7) Popyt na nieodpłatną pomoc prawną i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w wielu przypadkach zależy od czynników pozaekonomicznych. Kwestia poziomu życia osób korzystających z pomocy prawnej, w tym zamożności (średni miesięczny dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym) jest przedmiotem cyklicznych analiz. Nie można zaprzeczyć zjawisku zaobserwowanej wyraźnej korelacji między średnim miesięcznym dochodem netto na osobę w gospodarstwie domowym, a poziomem korzystania z usług – im wyższy dochód tym częściej osoby korzystają z porad. Tezę tę uzasadniają poniższe dane:
- bez dochodu - 6,30%,
  - do 600 zł - 7,11%,
  - powyżej 600 zł do 1 000 zł - 15,72%,
  - powyżej 1 000 zł do 1 500 zł - 21,96%,
  - powyżej 1500 zł do 2 000 zł - 20,03%,
  - powyżej 2 000 zł - 28,88%.

- 8) Dane statystyczne zawierające informacje dotyczące osób uprawnionych identyfikują beneficjenta jako osobę posiadającą wykształcenie branżowe i aktywną zawodowo. Można powiedzieć, że z usług systemu nieodpłatnej pomocy najczęściej korzystają osoby w wieku od 25 do 35 lat (14,86%) i powyżej 65 do 75 lat (15,92%). Najczęściej są to osoby z wykształceniem średnim zawodowym (26,57%) i zasadniczym zawodowym (25,50%), osoby uzyskujące dochód powyżej 2 000 (28,88%), których źródłem jest praca (40,25%). Niemalże dwie trzecie osób korzystającej z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego to osoby, których liczba członków gospodarstwa domowego wynosi 1 (31,30%) lub 2 (32,12%). Również niemalże dwie trzecie (63,96%) osób korzystających z usług pomocy prawnej to kobiety. Przeważnie miejscem zamieszkania beneficjentów systemu pomocy prawnej jest wieś (29,58%) lub miasto powyżej 100 000 mieszkańców (30,91%).

2. Rekomendacje

Z przeprowadzonej analizy sprawozdań za 2022 rok wynika, że na poprawę funkcjonowania systemu nieodpłatnej pomocy prawnej może mieć wpływ:

- 1) Identyfikacja najlepszych praktyk zwiększających wykorzystanie systemu;
- 2) Optymalizacja informacji na temat funkcjonowania systemu. Identyfikacja najlepszych rozwiązań w zakresie informacji i promocji. Zwiększenie promocji w szerokich kanałach informacyjnych takich jak np. środki masowego przekazu (radio, prasa, telewizja), prowadzenie promocji celowanej na klientów, np. poprzez współpracę z instytucjami, które mogłyby kierować swoich beneficjentów do punktów świadczących nieodpłatną pomoc prawną lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie (Biura Obsługi Interesanta w sądach, Policja, Prokuratura, Ośrodki Pomocy Społecznej, sieć wsparcia osób pokrzywdzonych);
- 3) Wspieranie świadczenia pomocy w tzw. trybie stacjonarnym, przez tryb zdalny (za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość) uzależniony od woli beneficjenta. Umożliwienie udzielania porad w tym trybie może przyczynić się do zwiększenia dostępu do pomocy prawnej. Dodatkową zaletą zdalnych porad jest poczucie niezależności beneficjentów, większa swoboda w planowaniu wizyt;
- 4) Określanie przez starostów w umowie z organizacją pozarządową na udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenie nieodpłatnego poradnictwa

obywatelskiego, preferowanej formy realizacji zadań z zakresu edukacji prawnej, np. prowadzenia spotkań z mieszkańcami powiatu, wykładów. Organizacja pozarządowa powinna zapewniać edukację prawną, realizowaną w związku z rzeczywistymi problemami zgłaszanymi w trakcie porad; Zwiększenie dotacji celowej przyznawanej powiatom na realizację zadań polegających na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczeniu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej. Należy podkreślić, że od przeszło 5 lat kwota bazowa będącą podstawą obliczania dotacji dla poszczególnych powiatów pozostaje na tym samym poziomie niezależnie od sytuacji społeczno – gospodarczej. Ma to bezpośredni wpływ na rezygnację usług przez najbardziej doświadczonych Wykonawców.

3. PODSUMOWANIE

Podsumowując realizację zadań z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej za 2022 rok na tle poprzednich lat, należy wskazać, że rok do roku zwiększa się zainteresowanie systemem nieodpłatnego poradnictwa. Liczba porad w ostatnich latach uległa zwiększeniu w następujący sposób: 2020 rok – 315 391, 2021 rok - 388 891, 2022 rok – 459 779, co oznacza wzrost przez ostatnie 3 lata o 45,78%. Z kolei w I kwartale 2023 roku udzielono 144 455 porad, co oznacza wzrost o ponad 25% w porównaniu do I kwartału 2022 roku.

Pod koniec roku 2021 Ministerstwo Sprawiedliwości rozpoczęło projekt tworzenia punktów specjalistycznych w ramach systemu nieodpłatnej pomocy. Podstawę prawną w tym zakresie stanowi art. 8 ust. 9 ustawy . W 2022 roku zostało utworzonych 358 dyżurów specjalistycznych, m.in. z takich specjalizacji jak: pomoc cudzoziemcom; pomoc ofiarom przemocy, przede wszystkim wobec kobiet i dzieci; pomoc rodzinom wychowującym dzieci z niepełnosprawnością; upadłość konsumencka, pomoc osobom zadłużonym; alimentacja. Program dyżurów specjalistycznych jest kontynuowany i cieszy się nieustannie rosnącym zainteresowaniem. Dodatkowo w 2022 roku cały system nieodpłatnej pomocy zmierzył się z napływem uchodźców wojennych z Ukrainy. Bez wątplenia system sprostał temu nowemu wyzwaniu.

W ramach podjętych działań można wymienić:

- opublikowaną na stronie rządowej listę wykonawców w systemie nieodpłatnej pomocy postępujących się językami obcymi;
- zorganizowanie szkolenia dla wykonawców z systemu nieodpłatnej pomocy z zakresu pomocy prawnej dla cudzoziemców, który cieszył się ogromnym zainteresowaniem;
- utworzenie ukraińskiej wersji językowej publicznej strony do zapisów pod adresem: <https://zapisy-np.ms.gov.pl/>.

Kolejnymi działaniami mającymi na celu zwiększenie dostępu do oferowanych usług, były ustandaryzowanie informacji udostępnianych na stronach powiatów oraz zapewnienie możliwości dokonywania telefonicznych zapisów na porady, co najmniej w godzinach pracy urzędów. Wprowadzono również regulacje mające na celu ustandaryzowanie oznaczenia punktów nieodpłatnej pomocy.

Należy więc uznać, że system nieodpłatnej pomocy nieustannie się rozwija i coraz bardziej dopasowuje się do potrzeb beneficjentów.